

BYGGMESTEREN

FAGTIDSSKRIFT FOR BYGGEBRANSJEN | **UTG. 0617** | WWW.BYGGMESTEREN.AS

Lande- merke i limtre

**Byggfagelever lærte
massivtre i Tyskland**
Side 12

**- Fire av ti tømrere
var innleid**
Side 18

NYTT UNDERLAGSBELEGG ISOLA ISO-D XTRA

KLIKK HER
FOR MER INFO

Sterkere, sikrere og Xtra enkelt å montere

- Ned til 6 grader takfall
- Modullinjer og klebekanter
- 16 uker ubeskyttet før taktekning

Utgitt av Byggforlaget AS

Sørkedalsveien 9,

Pb. 5475 Majorstuen, 0305 Oslo

E-post: post@byggmesteren.as

REDAKSJON

PER BJØRN LOTHERINGTON

ansvarlig redaktør

Direkte tlf: 23 08 75 72

E-post: pbl@byggmesteren.as

CHRISTOPHER KUNØ

webansvarlig

Direkte tlf: 23 08 75 69

E-post: ck@byggmesteren.as

FORSIDEFOTO: Christopher Kunø

REDAKSJONEN AVSLUTTET: 1. juni

NESTE UTGIVELSE: 22. august

ABONNEMENT / ANNONSER

ABONNEMENTSERVICE

MEDIEVEKST AS

Tlf: 46 98 67 70

E-post: byggmesteren@medievekst.no

ABONNEMENTSPRISER

Kr. 670,- pr år. Medarbeidere/læringer/

studenter: kr. 390,- pr år

ANNONSER

ANNE-GRETHE KROGDAHL

Direkte tlf: 23 08 75 70

E-post: agk@byggmesteren.as

ANNONSEFORMATER OG PRISER

Format (bredde x høyde) 4 farger

Oppslag (385x260 mm): 34.900,-

1/1 side (185x260 mm): 24.700,-

1/2 side (185x130/90x260 mm): 17.600,-

1/4 side (90x130/185x65 mm): 9.700,-

Bilag: 17.200 - 31.100,-

PRODUKSJON

GRAFISK UTFORMING: Almås Design

TRYKK: Zoom Grafisk

MEDLEM I FAGPRESSEN

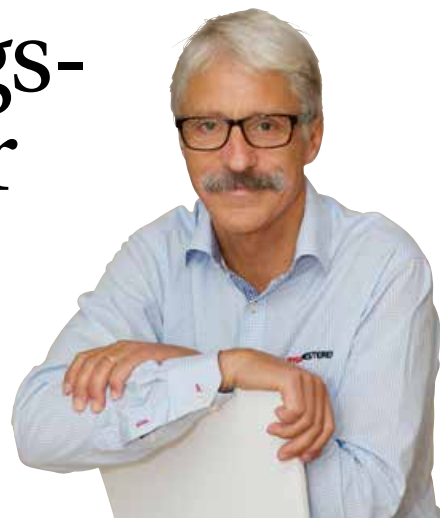
Opplag: 5.809 (Fagpressens mediekontroll)

Antall lesere: 39.000

(Kilde: tns Gallup Fagpresse 2015)

Mest lest i byggebransjen!

Bemannings- byråene har størst vekst

Omsetningen i bygg- og anleggsvirksomheten vokste med snaut åtte prosent i løpet av 2016, viser tall fra Statistisk sentralbyrå. I samme periode vokste bemanningsbyråenes utleie av arbeidskraft til bygg og anlegg tre ganger så mye, med 24 prosent.

En undersøkelse gjennomført blant ansatte på 59 byggeplasser i Oslo og Akershus, viste at fire av ti arbeidstakere innenfor tømrerfaget var innleide. Omtrent like mange er ansatte hos underentreprenører. De store entreprenørene som driver disse byggeplassene, har bare tre av ti ansatte. Antall ansatte hos de seks største entreprenørene har falt de siste åra, og fire bemanningsbyråer som driver utleie til bygg og anlegg, har flere ansatte enn noen av de seks største entreprenørene i Osloområdet.

Tallene legges fram i rapporten «Ulovlig innleie i byggebransjen i hovedstadsområdet våren 2017», og er utarbeidet for flere fagforeninger i byggenæringen.

Med bakgrunn i rapportens funn, kan vi forstå ønsket om forbud mot denne bransjen og en utmelding av EØS. Bemanningsbransjens store og økende omfang, som blant annet bygger på utenlandsk arbeidskraft, virker svært begrensende på rekrutteringen til næringen. Unge lokkes ikke til byggeplasser der de ikke forstår hva de fleste kollegene sier.

Det er likevel ikke riktig å forby en bransje som faktisk er til hjelp i visse perioder ved akutt behov for ledige hender. Men den kan åpenbart trenge et regelsett som begrenser aktiviteten til nettopp det, å bidra med vikarer når sykdom eller produksjonstopper gjør det nødvendig. Vi regner også med at dette vil være mer tjenlig for norsk næringsliv og norske arbeidsplasser enn å stenge for handel med nabolandene i Europa, som en utmelding av EØS-avtalen ville føre til.

Som vi omtaler på de neste sidene, har nå også Oslo lansert seriositetsbestemmelser i sin egen «Oslomodell» for kommunale innkjøp. Reglene om egne ansatte i bedriftene, begrensning i antall kontraktsledd, inkludert innleide ansatte, kan være effektive virkemidler for å få tilbake kulturen for fast ansatte i bedriftene. Reglene fastsetter også et krav om faglært arbeidskraft og læringer. Så sant reglene håndheves, vil de kunne fremme rekrutteringen på sikt.

NHO Service som organiserer bemanningsbedriftene, innvender at det kan være problematisk for en del større entreprenører å levere med disse reglene fordi de ikke har mange nok egne ansatte.

Til det er det bare ett å si: Har ikke bedriften mange nok ansatte som er godt nok kvalifiserte til arbeidet som skal leveres, kan de ikke påta seg oppdraget. Nå får de gjøre som man gjorde før landegrensene ble åpnet for arbeidsinnvandring: Bygge seg opp med mange nok og gode nok fagfolk til jobbene de vil konkurrere om. Blir det konsekvensen, får Oslomodellen en ønsket virkning.

Les også side 6-7 og 18

PER BJØRN LOTHERINGTON ANSVARLIG REDAKTØR

**« En bransje
som vokser
tre ganger så mye
som næringen den
betjener, må
bremses.**

INNHold

06/17

NYHETER

Oslomodellen gir et mer seriøst arbeidsliv.....	6
Får åpne yrkesfaglig friskole i Bergen.....	8
Sparte halv million med BIM.....	10
Lærerike uker med tysk massivtre.....	12
YSK-elevene havner hos oss.....	14
YSK-skolene må bremse.....	16

BYGGENÆRINGEN

Byggeplassens leiesoldater.....	17
Innleie tar over byggeplassene.....	18
Innleie har ødelagt rekrutteringen.....	20
Skulle gjerne ansatt flere.....	21
Klarte ikke å unngå innleie.....	22
Leier inn kolleger for å ta toppene.....	24

REPORTASJER

Landemerke i limtre.....	26
Sørlandets første kvinnelige mester.....	30
Legger lista høyt.....	34

TØMREREN

Royal Alvdal Hall til 60 millioner.....	38
Et enormt potensial.....	41
Høy prislapp på gode forbilder.....	44
Produktnyheter.....	46

LAUG OG FORBUND

190 på landsmøte i Loen.....	48
Feiret bedriftens 50 år i Spania.....	48

KOMMENTARER

FIAs hjørne: Kommunale anskaffelsesmodeller?	
– Ja takk!.....	49

FØRSTE KVINNELIGE BYGGMESTER

Hammer og sag i åtteårs presang, var helt topp for Elise Drivdal Sollie (25) i Vennesla. Hun fikk tidlig mer sans for verktøy enn for dokker, og er nå prosjektleder, boligselger og tømmer i Kjellemo Bygg. Dessuten er hun Kristiansand-regionens første kvinnelige byggmester.

ETTERLENGTET LANDEMERKE I GRIMSTAD

I årevis har sørlandsbyen ønsket seg et nytt bibliotek. Nå bygges det som to nye etasjer i limtre oppå en gammel grunnmur. Verdensberømte Hellen & Hard har tegnet biblioteket, og gitt tømmer utfordringer med detaljer og tilpasninger mellom limtre, betong og stål.

26

FÅ BEDRE TID TIL Å LEVERE DET LILLE EKSTRA

LEONBERG

KLIKK HER
FOR MER INFO

Skal du montere takstoler, precut, hulldekke i tre, bjelkelag eller elementer? Jatak leverer innovative og monterings effektive trekonstruksjoner som gir deg en rask og effektiv byggeprosess. Hvordan du utnytter overskuddstiden er opp til deg, men våre løsninger gir deg tid til å bygge mer, finpusse detaljene eller rett og slett bare nyte resultatet. Les mer på jatak.no

TAKSTOLER

HULLDEKKE

PRECUT

ELEMENTER

jatak®
MONTERINGSEFFEKTIVE
TREKONSTRUKSJONER

NYHETER

Oslomodellen gir et mer seriøst arbeidsliv

OSLO: - Vi håper at Oslomodellen kan bli den nasjonale standarden, sier byrådsleder Raymond Johansen om byens nye og strenge anskaffelsesregler.

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
ck@byggmesteren.as

19. mai lanserte Oslo kommune sine nye standardkontrakter.

Her blir det blant annet krav om tariffloønn mellom oppdrag, at nøkkelpersoner i prosjektet skal forstå og kunne gjøre seg godt forstått på norsk, forbud mot kontant betaling og krav om betaling av lønn til den enkeltes bankkonto.

En stor dag

– Den delen av byggebransjen som satser på egen fagkompetanse og lærlinger, har i lang tid ikke vært prioritert med hensyn til å vinne kontrakter. Med Oslomodellen viser politikerne tydelig at de vil satse på bedrifter som har ansatte og lærlinger – at disse skal vinne kontraktene. Det er

positivt, sier direktør i BNL Jon Sandnes.

Både BNL og Byggmesterforbundet vil følge nøye med på hvordan Oslomodellen praktiseres fremover:

– Det som blir testen, er om vi får flere lærlinger og fagfolk. Men arbeidet som Byggmesterforbundet, Oslo Industri- og Håndverkerforening og BNL har utført over lang tid, sammen med Oslo kommune, gjør at vi nå har en trygg og god dialog om dette. Hvis det ikke går rette veien, kan vi si fra, så vil kommunen reagere, sier Sandnes.

– De punktene i Oslomodellen som vi mener kan utnyttes, forsikrer finansbyråden skal være under oppsikt. Idag skal vi glede oss, så kan vi bekymre oss imorgen, sier styrelederen i Byggmesterforbundet, Åsmund Østvold.

Spenstig i Sandefjord

SANDEFJORD: I Bugårdsparken bygger kommunen ny ishall i massivtre.

Hallen får blant annet underspente limtrebuer med fritt spenn på 35,5 meter fra Splitkon, sier trerådgiverne Green Advisers. Bygget får taksystem fra Lett-tak og vegger av massivtre, med utenpåliggende tilleggsisolering.

Med Erik Rui i spissen, har Sandefjord kommune sørget for at dette viktige idrettsanlegget kan bli et tilbud hele året: Ishallen vil danne tak over den eksisterende spilleflaten og vil få gode støttefunksjoner som garderober og sosiale rom. Den store hallen får ei grunnflate på omkring 3.200 kvm.

Østvold og Sandnes var enige om at innføringen av Oslomodellen er en milepæl i arbeidet mot sosial dumping og ensidig prisfokus.

Seriøs markedskaft

– Vi har utviklet Oslomodellen sammen med partene i arbeidslivet. Reglene vil sørge

for en rettferdig konkurranse mellom seriøse leverandører, som er kvalitetsbevisste og tar samfunnsansvaret sitt på alvor, sier finansbyråd i Oslo Robert Steen.

– Kravene vil øke etterspørselen etter faglærte, gjøre det mer attraktivt å ta en lærling-utdanning og bidra til at faste

Monteringen har vært følsom for vind, men til tross for været er montørene fornøyde med fremdriften.
(Foto: Erik Rui/Sandefjord kommune)

- Ingen snarvei til mesterbrevet

OSLO: Mesterbrevnemnda er gjort kjent med at en aktør i konsulentbransjen tilbyr folk i byggenæringen hjelp til søknader om mesterbrev på bakgrunn av realkompetansevurdering. Det anbefaler ikke nemnda at noen betaler store summer for:

– Den tekniske kvaliteten på søknaden/dokumentasjonen har ingen betydning, sier daglig leder i Mesterbrevnemnda Johanne Wulfsberg-Gamre.

Hun understreker at det kun er et fåtall som får innvilget mesterbrev på bakgrunn av realkompetanse.

– Hovedveien til mesterbrevet er gjennom mesterutdanningen, fastslår Wulfsberg-Gamre.

Oslomodellen:

To punkter bekymrer NHO

OSLO: Seriositetsbestemmelsene til Oslo kommune - Oslo modellen - begeistrer BNL, men bekymrer NHO på to punkter.

– Vi er som BNL opptatt av seriøse og gode forhold i arbeidslivet generelt og i byggenæringen spesielt, men vi stiller oss spørrende til hvordan to av punktene vil virke i praksis, sier NHO-direktør Nina Melsom.

– Det ene punktet er at ansatte skal minst ha 80 prosent stilling. Vi mener det kan være vanskelig å oppfylle i bedrifter der enkelte ansatte velger å jobbe redusert. Det er kanskje ikke så aktuelt for byggenæringen, men avtalen gjelder jo alle innkjøp. Mener kommunen at man ikke kan kjøpe inn fra leverandører som har ansatte som ønsker å jobbe deltid?

– Det andre punktet gjelder begrensningen i antall kontraktsledd. Dette kan være vanskelig å oppfylle på alle bransjeområder. Det avgjørende blir hvordan kravet blir forstått og praktisert av kommunen, sier Melsom.

Innleie til vikariat

De nye seriousnessbestemmelsene i Oslo modellen stiller krav om at bruk av innleid arbeidskraft skal forhåndsgodkjennes av oppdragsgiver.

Melsom mener dette punktet ikke skiller mellom innleie som alternativ til midlertidig ansettelser og innleie som alternativ til mer permanente behov.

– Det kan føre til at det blir vanskeligere å skaffe vikarer når det oppstår midlertidige behov, for eksempel i feriene, påpeker hun.

– I det siste er det en økende tendens til at bedrifter innenfor industri, bygg og anlegg inngår innleieavtaler med bemanningsbedrifter. Med en slik utvikling har bemanningselskapene kommet i en annen stilling enn da regelverket ble utformet. NHO-fellesskapet har foreslått løsninger som er ment å rydde opp i denne utviklingen. Forslaget er presentert for regjeringen, sier Melsom. ☑

ansettelser blir hovedregelen. Når Oslo kommune stiller såpass strenge krav ved sine innkjøp, forventer man at andre seriøse aktører følger de samme kravene som Oslo kommune, sier Steen. ☑

 LES MER PÅ WWW.BYGGMESTEREN.AS

Detaljene i Oslos nye anskaffelsesregler kan du lese på byggmesteren.as

Partene som er enige om den nye Oslo modellen: LO-leder Hans-Christian Gabrielsen, byrådsleder Raymond Johansen, byråd for finans Robert Steen, byråd for eldre, helse og sosiale tjenester Inga Marte Thorkildsen og direktør i BNL Jon Sandnes.

Får åpne yrkesfaglig friskole i Bergen

BERGEN: Yrkeskolen for Bygg og Anlegg i Bergen (YBA) har fått tillatelse fra Kunnskapsdepartementet til å opprette en friskole i bygg- og anleggsteknikk.

AV **PER BJØRN LOTHERINGTON**
pbl@byggmesteren.as

Bak skolen står Entreprenørforeningen – Bygg og anlegg i Hordaland og Sogn og Fjordane, med 65 medlemsbedrifter.

– Dette er et positivt tilskudd til skoletilbudet i Hordaland. Det tilbudet YBA nå etablerer, vil gi elevene større valgfrihet og bidra til mer mangfold, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen i en pressemelding.

Betong- og tømmerfaget

– Den nye friskolen vil ha særlig fokus på betong- og tømmerfaget, forteller pressemeldingen videre. Skolen skal også legge stor vekt på praktisk opplæring i samarbeid med aktører i bygg- og anleggsbransjen. Kunnskapsdepartementet har godkjent skolen for inntil 60 elever på Vg1 bygg- og anleggsteknikk og inntil 60 elevplasser på Vg2 byggtsteknikk.

Trenger supplement

– Mange ser fram til at bransjen selv tar et initiativ for å styrke fagopplæringen, som et bidrag til utdanning av flere fagarbeidere som næringen sårt trenger, skriver Hans Martin Moxnes i en kommentar. Han er daglig leder i YBA AS og direktør i EBA Vestenfjelske.

– Hensikten med YBA er å skape et supplement til tilbudet ved de offentlige skolen, der man i tråd med den tyske yrkesfagsmodellen – et utstrakt forpliktende samarbeid med aktørene – skal øke kvaliteten på opplæringen og redusere frafallet.

Redd skolen svekker tilbudet

– En privat yrkesfaglig skole i Bergen kan svekke grunnlaget for den offentlige skolen og hemme rekrutteringen, mener

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen overrekker han godkjenningsbrevet til styreleder i EBA Vestenfjelske, Per Christian Stoltz. (Foto: Marit Hommedal / EBA Vestenfjelske)

derimot Inge Bauge, daglig leder i Byggmesterforbundet Region Vest.

– Skal friskolen ta 60 elever til bygg og anleggsteknikk, vil det svekke rekrutteringsgrunnlaget og redusere rammetilskuddene til den offentlige skolen, og det vil føre til redusert offentlig skoletilbud, mener Bauge.

Forbedrer sammen

– Vi er enige i at yrkesfagopplæringen har mangler og at den bør forbedres slik entreprenørforeningen argumenterer for sin private skole. Dialog er opprettet med skolemyndighetene, lærere og rektorer, og vi kan få til noe som vil føre til en bedret yrkesfagutdanning. Entreprenørforeningen vender ryggen til denne muligheten ved å etablere en egen privat yrkesskole, mener Bauge.

Bredt tilbud allerede

– Det offentlige tilbudet innenfor bygg og anleggsteknikk er godt og det er kapasitet til flere elever, fastslår Hordaland fylkeskommune i sitt avslag på entreprenørenes søknad.

Fylket er redd den private videregående skolen vil svekke søkergrunnlaget og dermed kan føre til at klasser i den offentlige skolen må legges ned.

Fylket er som kjent i gang med forsøk med vekslingsmodellen, og slår fast at søknaden til dette tilbudet er så begrenset at det kan bli lagt ned om søker tallene går ned. En ny friskole vil trolig ikke tilby vekslingsmodell, poengterer fylket i vedtaket.

BNL vil diskutere

Byggenæringens Landsforening vendte tomme ned for entreprenørenes søknad om den yrkesfaglige skolen for to år siden. Det begrunnes blant annet med at ingen andre deler av næringen var positive til søknaden.

Siden EBA nå har fått godkjent friskolen, vil BNLs styre drøfte generelle og prinsipielle sider ved private yrkesfaglige skoler. Det skjer til høsten etter at grunnlaget for en bredere debatt er innhentet, opplyser BNL-sjef Jon Sandnes. ☒

LES MER PÅ NETT:
WWW.BYGGMESTEREN.AS

MESTERLIG ARBEIDSPlass

**PEUGEOT
EXPERT MESTER**
fra 250.900,-
eks mva.

**PEUGEOT
PARTNER MESTER**
fra 182.900,-
eks mva.

TILGJENGELIG MED 4X4

MESTERLIG ARBEIDSPlass

Peugeot Partner og Peugeot Expert har mye utstyr som gir deg en nyttig, fleksibel og komfortabel arbeidsplass, og begge er nylig kåret til Årets Yrkesbil. Bilene har stor lasteevne, 3 fullverdige seter, 2 skyvedører med vindu, komfortvegg for bedre benplass og mulighet for lasteluke til lange gjenstander, Dab+ med Bluetooth og berøringsskjerm, cruise control og LED-lys foran. Gjerrige Euro 6 motorer sikrer god driftsøkonomi.*

*Forbruk blandet kjøring fra 0,41 l/mil - 0,51 l/mil, CO₂-utslipp fra 108 g/km - 133 g/km. Forbehold om trykkfeil. Bildet er illustrasjonsfoto, utstyr kan avvike. Importør Bertel O. Steen AS. YrkesBil Mester er ikke en tradisjonell «biltest», men et årlig arrangement i regi av bladet YrkesBil hvor representanter for bilimportørene vurderer konkurrentenes biler.

MOTION & EMOTION

PEUGEOT

Fra toppen av skolen. (Foto: Undervisningsbygg Oslo KF/ Andreas H. Lunde)

Sparte halv million med BIM

OSLO: Mobile BIM-løsninger med digital byggeplass-oppfølgning førte til store besparelser på NCCs prosjekt Brynseng skole.

Thomas Bakkan, teknisk prosjekteringsleder i NCC Norge, mener de sparer tilsvarende en heltidsstilling med å holde et papirarkiv oppdatert og lagret riktig.

– Tidligere kunne vi budsjettere med en halv million kroner i året på oppfølging og tegningsdistribusjonen. Det kan være store besparelser om slike mobile BIM-løsninger brukes i et større omfang, siden både underentreprenører og NCC internt kan skalere opp besparelsene. Man slipper å gå ut og ta bilder, ta med bilde inn, klippe det inn i et dokument, beskrive avviket formelt og laste det opp slik det ble gjort tidligere. Besparelsene kan multipliseres med antallet som bruker programmet, sier Bakkan.

Selskapet bruker også løsningen for oppfølging og kvalitetskontroll av underentreprenører.

Arkitektene tror på tøffere tider

OSLO: Arkitektmarkedet var på om lag 8,5 mrd. kroner i 2016, som var 11,7 prosent høyere enn året før. Men veksten kan stagnere i 2019, sier en ny rapport fra Arkitektbedriftene.

Markedet har lagt to år bak seg med veldig sterk vekst. Veksten har hovedsakelig kommet av sterk boligprisvekst som har ført til økt igangsetting av leiligheter.

I år venter Prognosesenteret en vekst på ca 4,4 prosent, men i 2019 snur det: Da kan omsetningen gå tilbake med 4,5 prosent. Det blir mindre boligbygging, men en eventuell økning i næring- og kontorbygging kan redusere fallet noe.

Tore Runeberg (t.v.) er daglig leder i Nordbolig Hamar og Frode Ripsrud er avdelingsleder/salg. (Foto: Hanne Marie Lium, Nordbolig)

Frir til grunnskolene

HAMAR: Nordbolig går til grunnskolene i Hedmark med ønske om et samarbeid for å skape større interesse rundt yrkesfag.

Det har vært nedgang i antall søkere til yrkesfag i flere år, og selv om det nå er en liten oppgang, er rekrutteringen for liten, mener boligprodusenten.

– Vi ønsker å være med og påvirke grunnskolen til å stimulere barn og ungdom til å velge yrkesfag i større grad enn i dag. Først og fremst med tanke på rekruttering til vår egen bransje, men også generelt til yrkesfag, forklarer daglig leder i Nordbolig Hamar, Tore Runeberg.

Skape nysgjerrighet

Gjennom tilrettelagt undervisningsmaterieil kan interessen og nysgjerrigheten for yrkesfaget skapes allerede i grunnskolen. Runeberg viser til BoligABC som tilrettelagt undervisningsmaterieil som alle skolene kan benytte seg av.

Undervisningsmaterieilet er knyttet til kompetansemålene i læreplanen og med referanse til hvert årstrinn.

Hovedtemaene er anskaffelse av bolig, boligproduksjon, ute-/grøntanlegg, universell utforming, arkitektur, økonomi og yrker i byggenæringen.

Dette oppfyller intensjonene i læreplan for grunnskolen, og det gir fagene norsk, matematikk, naturfag, samfunnsfag, kunst og håndverk og programfag et praktisk og nyttig innhold.

Praktiske og teoretiske øvelser

Undervisningsmaterieilet i BoligABC knyttes opp mot forskjellige type øvelser.

Øvelsene kan gjennomføres med skolens egne krefter eller i et partnerskap med et byggefirma.

Nordbolig vil gjerne være et slik firma som skolen kan knytte kontakter med. Det finnes både praktiske og teoretiske øvelser.

En oppgave i personlig økonomi kan for eksempel knyttes til temaet «hvordan pusse opp rommet mitt». Her kan man tegne og beskrive eget rom, man kan sette opp overslag se på muligheter for møbler, farger, lys og lignende.

Nordbolig er en godkjent lærebedrift og tar hvert år inn to-tre nye lærlinger i tømmerfaget.

Innovation
that excites

DEN NYE NISSAN NV300 OPPTIL 4,15 METER LASTLENGDE

NISSAN NV300

FRA **258 655 KR** EKS.MVA.

Den helt nye Nissan NV300 har plass til ekstra lang last. Gjennom en luke i vareromsveggen kan du skyve lange gjenstander inn under passasjeret. Enten det er lange rør, planker, stiger eller andre lange objekter. Mer plass i bilen betyr bedre fleksibilitet for din virksomhet og en enklere hverdag for deg. Leveres også som personbil med inntil 9 seter.

Se og prøvekjør den nye Nissan NV300 hos din Nissan-forhandler i dag. **RYKK OPP EN DIVISJON!**

Offisiell varebil-leverandør til UEFA Champions League.

FOR ALLE JOBBER FINNES EN NISSAN VAREBIL

KLIKK HER
FOR MER INFO

*Fabrikkgaranti i 5 år eller 160 000 km for alle varebiler (Unntatt e-NV200 som har 5 år og 100 000 km garanti). Forbruk blandet kjøring/utslipp CO₂ og Nox: 6,1 – 6,9/100 km, 159 – 178 gr/km.

De fire byggfagelevne som har hatt et opplevelserikt og lærerikt opphold i Sør-Tyskland: (f.v.) Daniel Anthun Bakketun, Jone Soldal, Håvard Matre og Endre Østrem Nesthus. (Alle foto: Håvard Matre)

Lærerike uker med tysk massivtre

VOSS: Med tysk grundighet har fire byggfagelever i løpet av fire uker lært mye om å bygge med massivtre på byggeplasser og i fabrikk i Sør-Tyskland.

AV **PER BJØRN LOTHERINGTON**
pbl@byggmesteren.as

De fire elevene fra Vg2 byggfag på Voss nye vidaregåande skule fikk være med fra produksjon av elementene til montering. For to av dem toppet oppholdet seg den siste uka da de var med tømmerlag fra bånnsvilla ble lagt i en tre etasjer høy bolig tidlig mandag morgen, til veggelementene og etasjeskillene ble lagt oppover i etasjene og taket var tettet fredag ettermiddag.

Godt inntrykk av prosessen

– Vi visste jo ikke mye om massivtre og elementer på forhånd, men har nå et godt inntrykk av hva det er og hvordan det er å jobbe med, sier Håvard Matre, en av elevene.

Han berømmer bedriften de var i for at de fikk jobbe selvstendig og lære av erfarne tømmerere som de jobbet sammen med.

– Instruksjonene fikk vi på engelsk, men det var flere som ikke kunne annet enn tysk, så de måtte peke og bruke kroppsspråk for at vi skulle forstå. Men det gikk fint, forsikrer Matre.

Han mener andre elever som får muligheten til å reise på noe tilsvarende, ikke må la seg stoppe av at de ikke kan tysk.

I en egen blogg forteller elevene om oppholdet dag for dag, og viser bilder av både jobb og fritidsaktiviteter.

**BLOGG.NO »
FIREFJOLSIFREUDENSTADT**

Lærerike uker

– På en måned lærte vi mye om hvordan man bygger med massivtre. Vi fikk se mye av en prosess vi ikke var kjent med, fortsetter Matre, men er sikker på at det er mer å lære:

– Ja, det er nok en del vi ikke kan ennå, men vi er godt forberedt om vi kommer inn på slike jobber i arbeidslivet.

Når skoleåret nå snart er slutt, har tre av de fire elevene læreplass å gå til. Fjerdemann har bestemt seg for å satse på noe annet enn tømmerfaget.

Massivtre i skolen

De fire elevene som var utplassert i Tyskland, var en del av Nye Voss vidaregåande skules internasjonale satsing innenfor alle utdanningsretningene.

For tømmerfaget er målet å skolere elever for framtidige byggemetoder. Denne utvekslingen som var den første for byggfag, blir gjentatt til neste år, så sant skolens internasjonale koordinator, Trond Remme, får det som han vil.

– Jeg er i gang med søknader om finansiering for å få ut byggfagelever igjen til neste år. Det vil bli i samarbeid med et utdanningssted for tømmerere i Stuttgart, forteller han.

Skolen synes utvekslingen har vært så vellykket at den er verdt en gjentakelse.

Flere etterspør massivtre

Byggmester Sveinung Riber i Møen & Saue har ivret for at skolen skal satse på opplæring i massivtre, og er glad for å høre at elevene har hatt et lærerikt opphold.

Firmaet hans vil gjerne bygge med massivtre, og har mange forespørsler om det. Riber er derfor overbevist om at elever som har med seg slike erfaringer, vil ha gode utsikter til jobb i framtida. ☒

Det tre etasjer høye huset er reist på ei lang arbeidsuke.

Jone Soldal spikrer takelementer.

Nord-Norges beste tømrerlærling

ALTA: Tømrerlærling Fredrik Grongstad fra MBA Entreprenør AS i Mo i Rana tok hjem seieren under Nord-Norsk Mesterskap i byggefag. NESO arrangerte mesterskapet 31. mai, som en del av årsmøtet i Alta.

I tømrerfaget målte Grongstad seg mot tømrerlærlingene Christian Hansen fra Entreprenørcompagniet Nord AS og Jere M. Myhre fra Bygg og Industriservice AS. Ingenting var avgjort før siste spørsmål i den teoretiske utspørringen var besvart.

Det er sjette gangen MBA Entreprenør tar hjem denne tittelen, skriver NESO. Bedriften har lenge jobbet målbevisst med lærlinger. Den håndplukker to lærlinger hvert år, og har for tida seks.

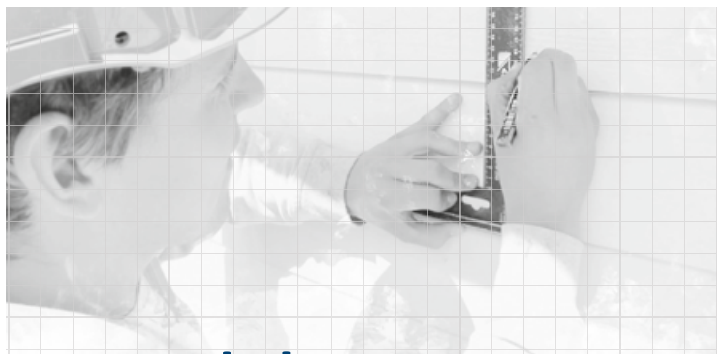
Biler og maskiner gir mest til byggeplassutslipp

OSLO: Bygg- og anleggsnæringen står bare for 1,2 prosent av landets totale utslipp. Likevel har Omsorgsbygg i Oslo kommune satt i gang et forskningsprosjekt om utslippsfrie byggeplasser.

Det er transport og maskiner som bidrar mest til utslipp fra byggeplasser, ifølge en pressemelding fra SINTEF Byggeforsk. Så mye som 95 prosent av utslippene kommer fra biler og maskiner. Det resterende stammer fra oppvarming og uttørring.

Utslipp fra driften av et undervisningsbygg tilsvarer de totale utslippene fra oppføring av bygningen, påpeker The Research Centre on Zero Emission Buildings (ZEB).

– Utslippene fra byggefasen skjer i løpet av ett år, mens utslipp i driftsfasen foregår over 60 år eller mer. Byggefasen representerer altså et stort potensial for å redusere de samlede miljøeffektene over bygningens levetid, sier forsker Marianne Kjendseth Wiik ved SINTEF Byggeforsk.

Er du byggmester og driver egen bedrift?

Vi vet at det til tider kan være mange baller i luften og mye å forholde seg til i vår bransje!

HJELP NÅR DU TRENGER DET

Juridisk hjelp: Våre advokater er spesialister på lover, avtaler og rettspraksis innen bygg og anlegg. De kan følge deg helt inn i rettssalen om det behøves.

Faglig hjelp: Du får landets sterkeste, uavhengige fagavdeling på laget. Vi gir deg råd og veiledning når du vil utfordre deg selv eller du vil være trygg på at det du gjør er riktig. Vi har også et bredt kurstilbud!

Forsikringshjelp: Byggmesterforsikring AS kjenner til hverdagen og virkeligheten på byggeplassen og hjelper deg å velge riktige forsikringer og garantier.

hei@byggmesterforbundet.no

Send oss en melding og vi tar kontakt!
Eller ring oss på 23 08 75 77

**BYGGMESTER
FORBUNDET**

Les om flere medlemsfordeler på
www.byggmesterforbundet.no

Tømrerfaget -et yrke med muligheter!

YSK-elevene havner hos oss

OSLO: - Små tømrerbedrifter skal ikke være en fødemaskin for mellomledere til entreprenørene. Vi trenger håndverkere med solid og variert fagkompetanse som står i faget som utførende, sier daglig leder i Opplæringskontoret for tømrerfaget i Oslo og Akershus (OFT), Harald Hansen.

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
ck@byggmesteren.as

- Det er dette vi må kjempe for, siden det er disse vi mangler, sier Harald Hansen i OFT. Han kommenterer artiklene «YSK utfordrer også entreprenørene» i Byggmesteren nr. 5-17 og «YSK-elever krever mer» i nr. 4-17.

Begynner bra

Hansen roser entreprenørene for at de tok inn nok YSK-

elever da klassene startet på Østlandet for fire-fem år siden.

- Men etter hvert som det nå er fire klassetrinn i gang på flere skoler, tar ikke entreprenørene like godt inn som i starten og da havner YSK-elevene i våre lærebedrifter. Enten gjennom hele løpet sitt eller at de må gå på litt uavklarte praksisperioder mens de fortsatt er elever, sier Hansen.

Dette har blitt mye diskutert i OFT. Mange vil støtte

all rekruttering til bransjen, men ser samtidig at det er utdanningsløp som resulterer i svennebrev alene som teller. Lærebedriftene ønsker en bred vifte av mulige utdanningsløp, men er klare på at det er selvstendige tømrsvenner de må rekruttere.

Delte meninger

Flere av OFTs lærebedrifter roser YSK-elevene, forteller Harald Hansen.

- Nå må entreprenørene skjønne at dette er en modell de har etterspurt og sørge for at elevene får læreplass, mener Harald Hansen, daglig leder i Opplæringskontoret for tømrerfaget i Oslo og Akershus (OFT).

- En byggmester sa nylig at hans to YSK-elever er de mest pliktoppfyllende gutta han har hatt noen gang. En større lærebedrift med plass til ingeniører, er også tilfreds.

- De er veldig fornøyde, noe som skyldes at bedriften har en størrelse og rygggrad til å tenke langsiktig når de tar inn slike elever. For dem er dette en god vei å gå.

Fra flere mindre lærebedrifter har Hansen fått klar beskjed:

- De synes løpet blir rotete på grunn av den manglende kontinuiteten, fordi elevene hele tiden vender tilbake til skolen for å ta teori. De har

ikke byggeplasser med arbeid på vent og da mister elevene mye av helheten i arbeidet. Prosjektene kjøres videre og praksisperiodene blir preget av delte arbeidsoppgaver, sier Hansen.

Må prioritere

I utgangspunktet er ikke dette en modell som OFT vil satse på.

– Vi vil heller komme i gang igjen med vekslingsmodellen. Dessuten ser vi at både voksenlæringer og 1+3 løpet er de lærlingene vi må satse mer på. 2+2 er fortsatt et godt alternativ, men dessverre rekrutterer vi svært få lærlinger gjennom den ordinære 2+2 modellen i Oslo. Her er den nesten borte, sier Hansen.

Han vil at flest mulig skal gå den vanlige veien til svenne-

brevet, skaffe seg noen års praksis og så eventuelt utdanne seg videre på fagskolen eller ved å ta Y-veien.

– Går de fagskolen, er det større sjanse for at de holder tettere på produksjon og blir stående i våre bedrifter. Fagskolekompetanse er det flere av våre bedrifter som har behov for, og det er jo vår oppgave legge til rette for det, mener Hansen.

Han forstår godt at skolene vil vokse ved å tilby YSK.

– Skolene får fylt klassene i større grad, samtidig som de får mindre produksjon inne på skolen. All produksjon legges da ut hos lærebedriftene, slik at det blir mer lønnsomme klasser, sier Hansen.

Men den utviklingen er farlig for rekrutteringen til tømrerfaget.

FAKTA

YSK-LINJE

Byggfag med spesiell studiekompetanse

YSK (Yrkes- og studiekompetanse) tidligere kjent som Tekniske og allmenne fag (TAF), er et 4-årig videregående yrkesfaglig utdanningsprogram som gir spesiell studiekompetanse samt fag- og svennebrev.

Elevene søker seg til tilbudet direkte fra 10. trinn, inngår en avtale med en av skolens samarbeidsbedrifter og binder seg for fire år. Det kreves ofte at eleven har minst karakteren fire i matematikk. De to første årene er det ikke uvanlig at eleven mottar noe lønn i arbeidsperiodene. De to siste årene får elevene lærlingstatus og lønn deretter. Det er mulig å krysse til ordinær lærekontrakt etter to år, da uten å oppnå spesiell studiekompetanse.

– Si at vi fyller hver klasse på Kuben, Vestby, Nesbru og kanskje Skedsmo også med YSK-elever. Hvis det går over fire år og byggmesterne må

ta en like stor andel av disse lærlingene, blir det ikke plass til andre enn YSK-elever. Og sånn kan det ikke være, mener Harald Hansen i OFT. ☒

NS AB 000 kl1

Vil du ha rette terrassebord med jevn overflate og uten kvisthull, impregneret etter norske regler og kontrollert av uavhengige kontrollører? Da velger du NS-merket 1. sortering impregnerte terrassebord.

Les mer på trefokus.no

KLIKK HER
FOR MER INFO

Se alltid etter **NS**-merket tre når du skal bygge!

– YSK-skolene må bremse

OSLO: – Jeg tror vi hadde håndtert YSK-elevne hvis inntaket hadde vært annethvert år, sier opplæringsleder Erik Sørum i Byggopp.

AV **CHRISTOPHER KUNØ**
ck@byggmesteren.as

Han mener at langt de fleste av Østlandets YSK-elever bør ha sin læretid ute hos lærebedriftene til Byggopp.

– Men entreprenørene ønsker også å ta ordinære lærlinger som vil bli i bedriften. De trenger både fagarbeidere og ingeniører, sier Sørum.

Advarte i god tid

Opplæringslederen er klar på at bedriftene nå har nådd en grense.

– Vi har prøvd så godt vi kan å ta inn de som bedriftene

mener er mulig. Vi advarte tydelig skolene om YSK-løpet da de startet. Når dette tilbudet har kjørt i noen år, så kommer det til å bli for mange – selv for de store entreprenørene, forklarer Sørum.

Ifølge opplæringslederen, var YSK noe som skolene selv tok initiativ til, uten at entreprenørene på Østlandet ba om det.

– I Akershus var det Vestby som startet med YSK, og så kom Kuben i Oslo også. De har begynt med YSK på Nesbru, der vi sa klart ifra at de ikke burde gjøre dette – uten at vi ble hørt. Nå kjører de i gang på Skedsmo, selv om vi har sagt fra om utfordringene til dem også, sier Sørum som forteller at Byggopp stort sett har holdt seg til inntak av elever fra Vestby og Kuben.

– Jeg tror ikke våre bedrifter tar inn mange flere enn de allerede gjør, sier opplæringsleder i Byggopp Erik Sørum.

Må bremse inntaket

Skolene har gode søkertall til YSK-linjene sine og de bidrar til å heve statusen til yrkesfagene.

– Det er blitt prestisje for skolene å tilby YSK. Vi er positive til YSK, men nå blir det for mange rett og slett. Dimensjoneringen må være mest mulig lik behovet, slik at de som starter på dette løpet, får seg lære plass, fortsetter Sørum.

Innføringen av Osломodelens krav om lærebedrifter, er ikke noen garanti for at Byggopps lærebedrifter vil øke inntaket av YSK-elever, mener opplæringslederen.

– Løsningen vi har foreslått for Vestby og Kuben, er at de ikke starter opp nye klasser hvert år. Jeg tror vi hadde håndtert dette hvis inntaket hadde vært annethvert år. Men slik det er nå, sliter vi, rett og slett, sier Erik Sørum i Byggopp Oslo, Akershus og Østfold. ☒

BNL fra ikke-næring til talerør

OSLO: Byggenæringen har gått fra å være en «ikke-næring» med mange ulike bransjer og landsforeninger til å bli et viktig talerør som politikere og myndigheter henvender seg til.

– Den største seieren landsforeningen har innkassert i sin 20-årige historie, var myndighetenes satsing på bygg og anlegg i finanskrisa i 2008, sa Terje Venold, tidligere adm.dir. i Veidekke på BNLs generalforsamling i slutten av mai.

– Vi framsto samlet og det offentlige gikk inn med investeringer som stimulerte bygg- og anleggsvirksomhet slik at næringen ble regnet som en vinner i finanskrisa, sa han da han oppsummerte landsforeningens 20-årige historie sammen med to andre som var

sentralt i etableringen av BNL i 1997, Arne Skjelle fra tidligere Byggeindustriens Landsforening og Frank Ivar Andersen fra datidas Bygghåndverksfagenes Landsforening, nå daglig leder i Byggmesterforbundet.

Talerør for arbeidsgivere

Andersen la vekt på BNLs funksjon som talerør for en hel næring da han ble spurt om landsforeningens betydning disse 20 åra, og la til: – BNL hadde ikke hatt berettigelse om ikke den hadde vært så tydelig på arbeidsgiverpolitikk med vekt på treparts samarbeidet og fast ansatte. På det området har foreningen lyktes fordi oppgavene løses internt, uten at man går rundt og skuler på hverandre som de ulike

Tre sentrale personer i BNLs etablering i 1997 diskuterte hvilken betydning landsforeningen har fått på disse 20 åra: Frank Ivar Andersen, Arne Skjelle og Terje Venold.

bransjene gjorde før etableringen.

Arne Skjelle minnet om at funksjonen som talerør var et viktig mål for samlingen av tre

landsforeninger til én.

– Et annet viktig mål, var å fremme forståelse for hverandre, og det er like aktuelt i dag, fastslo han.

BYGGENÆRINGEN

Næringslivsider i Blikkenslageren | Byggmesteren | Maleren | Murmesteren | Rørfag

2-2017

BYGGEPLASSENS LEIESOLDATER

37 prosent av arbeidstakerne på byggeplassen er innleid, viser en undersøkelse fra Oslo og Akershus. I virkeligheten er andelen enda høyere, mener LO, mens NHO Service protesterer og hevder at tallet er for høyt. På de neste sidene kan du også lese om bedrifter som helst vil ha flere faste ansatte, og om murmester Knut Guttorm (bildet) som fikk krav på nesten 50 000 kroner da han ville ansette mureren han hadde leid inn fra et bemanningsbyrå.

INNLEIE TAR OVER BYGGEPLASSENE

Mer enn hver tredje arbeidstager på byggeplassene er innleid.

Per Bjørn Lotherington

Innleie utgjorde 37 prosent av alle arbeidstakerne på byggeplassene som er undersøkt i Oslo og Akershus. Underentreprenører sto for 33 prosent av de ansatte, mens de store entreprenørene selv hadde 30 prosent ansatte innenfor byggfagene.

Det viser rapporten «Ulovlig innleie i byggebransjen i hovedstadsområdet våren 2017».

Innenfor riving, rigg og drift var innleien 70 prosent, innenfor tømrerarbeid 37 prosent, rørleggerarbeid 35 prosent og betongarbeid 27 prosent på de samme byggeplassene.

Utleiefirmaer går forbi

Rapporten viser at bemanningsbyråer har flere ansatte enn flere av de tradisjonelt store entreprenørene. De seks entreprenørene i undersøkelsen har 620 ansatte. Veidekke er størst, med 215.

Fire bemanningsbyråer er større. Størst er Workshop Bemanning med 500, og nest størst er Eterni Norge med cirka 400 ansatte. De ni bemanningsforetakene som er med i NHO Service og som oppgir å ha utleie til byggfagene, har til sammen over 2600 arbeidstakere.

– Utleie: 5 prosent

Even Hagelien, som er fagsjef for bemanningsbransjen i NHO Service, bestrider tallene.

– Jeg tror tallene er for høye fordi personer er talt flere ganger! sier han. Hagelien mener de er hentet inn fra et selektivt utvalg i et

mindre geografisk område og derfor ikke er dekkende for hva som skjer i landet som helhet.

Han viser til at NHO-foreningen har 220 utleiefirmaer som medlemmer og anslår at de representerer 80 prosent av bemanningsbransjen. Med utgangspunkt i egne medlemmers utleietall anslår han at utleid arbeidskraft til bygg og anlegg var 9200 årsverk i fjor. Det er i underkant av fem prosent av 219 000 årsverk i næringen.

Sikker på tallene

– Vi er sikre på at innleie på de byggeplassene vi har undersøkt er på minst 37 prosent for tømrerarbeid og 35 prosent for rørleggerarbeid, sier Boye Ullmann, medforfatter til rapporten.

– Jeg sier «minst» 37 og 35 prosent, fordi mange på korttidsleie på opptil 150 timer ikke blir registrert, sier Ullmann.

Han regnet med at NHO Service ikke ville kjenne seg igjen i tallene rapporten legger fram.

– NHO Service har alltid hevdet at det er liten andel arbeidstakere som er innleide. Vi har dekning for tallene våre. De er hentet fra mannskapslistene på byggeplassene, forklarer han.

Firmaenes opplysninger

– Rapporten viser et svært lavt antall ansatte hos de seks store entreprenørene, mens de selv opplyser på nett at de har mange ganger så mange ansatte?

– Opplysningene har vi fått fra

klubbladderne hos entreprenørene, og de gjelder de byggfagene som er med i undersøkelsen. Dermed er ikke andre fag og funksjonærer med, heller ikke ansatte utenfor de to fylkene. Vi har ingen grunn til å trekke tallene i tvil.

– Tallene for ansatte i byråene og hvor mange av dem som leies ut til byggfagene, har vi fått oppgitt av byråene selv, sier Ullmann.

Flere vil leie ut

– NHO Service ser ut til å mangle oversikt over egen bransje, fortsetter Ullmann.

– Deres egne tall viser en vekst på 24 prosent fra fjerde kvartal i 2015 til samme tid i 2016. Dessuten kommer det stadig til nye utleiefirmaer på markedet. Vi har navn på over 70 i rapporten, minst det dobbelte av hva vi antok at det var. En del firmaer som oppgir at de driver med bygg, er dessuten større på utleie enn på egen byggevirksomhet, sier Ullmann.

Han navngir tre-fire firmaer som vi ikke bringer videre fordi vi ikke har hatt anledning til å sjekke opplysningene med dem.

Han mener det kan være glidende overganger mellom innleie og underentreprenører. I rapporten er det redegjort for antall underentreprenører på byggeplassene og hvor mange ansatte og innleide de har.

UNDERSØKELSE

59 byggeplasser undersøkt

TELLETVILER: Even Hagelien i NHO Service mener at folk er talt flere ganger.

Undersøkelsen som presenteres i rapporten «Ulovlig innleie i byggebransjen i hovedstadsområdet våren 2017», er gjennomført av fire avdelinger i Fellesforbundet og El- og IT-forbundet i Oslo i vår.

Med og uten tariff

Totalt er 59 byggeplasser med 2 920 arbeidstakere kartlagt innenfor følgende yrker: Riving, rigg og drift, betong-, tømrer-, rørlegger- og elektroarbeid.

Det er både byggeplasser med tariffbundne entreprenører og byggeplasser der entreprenører ikke har tariffavtale med LO.

Dette er hovedfunnene

– Fire av ti arbeidstakere var innleid. 18 prosent var ansatt hos hovedentreprenøren, 44 prosent hos underentreprenører og 38 prosent innleid.

– Der hovedentreprenøren ikke har tariffavtale med LO, var halvparten av arbeidstakerne på byggeplassene innleid.

– Innleie på byggeplassene til tariffbedriftene har økt fra 12 prosent i 2013 til 35 prosent i 2017.

– Over 90 prosent av alle innleid var innleid fra bemanningsforetak.

LAVERE LØNN:

Mange av de innleid får laveste lønn som hjelpearbeidere, ikke som fagarbeidere. Det finnes også eksempler på at utlendinger som får godkjent utdanning og har krav på fagarbeiderlønn, blir mindre attraktive for utleiebyråene, hevder Boye Ullmann.

Vi er sikre på at innleie på de byggeplassene vi har undersøkt, er på minst 37 prosent for tømrerarbeid og 35 prosent for rørleggerarbeid.

Boye Ullmann

Innleie for å dekke behov

– Bygg og anlegg trenger arbeidstakere som de ikke klarer å skaffe på annen måte, sier NHOs Even Hagelien om medlemmenes utleie, som tilsvarer 13,5 millioner timer i fjor.

– Det betyr at norsk arbeidskraft ikke tvinges ut når det kommer innleid inn, argumenterer han.

– Er de innleid fagutdannede med fagarbeiderlønn?

– Om de lønnes som faglærte eller hjelpearbeidere, avhenger av om de har fagutdanning som er godkjent i Norge. Våre medlemmer forholder seg til

likebehandlingsprinsippet. Dette innebærer at ansatte får de samme rettighetene som de ville fått om de hadde blitt direkte ansatt hos kunde.

Hagelien mener likebehandlingsprinsippet gjør at innleie ikke er mer lønnsomt enn egne ansatte.

Protesterer ikke

– Det er klart det er lønnsomt å leie inn folk! kommenterer Boye Ullmann.

– Innleiefirmaet kan slippe lønn mellom oppdrag og overtidsbetaling. Dessuten forekommer det at innleid bryter arbeidstidsregler. Entreprenørforeningen Bygg og Anlegg organiserer de store entreprenørene som omtales i rapporten, og er spurt om noen av dem har protestert på tallene i rapporten. I det denne artikkelen gikk i trykken, hadde ingen av de omtalte entreprenørene protestert på tallene over hvor mange ansatte de har.

Innleie har ødelagt REKRUTTERINGEN

Fag i byggenæringen har opplevd opp mot 70 prosent færre unge lærlinger de siste ti årene. Samtidig etterlever ikke offentlig sektor regelverket som skal hindre sosial dumping.

Jørn Wad

Til tross for at minstelønna er allmenngjort i hele byggebransjen, har betydelig innleie av arbeidskraft både fra utlandet og ellers, bidratt til fall i lønnsnivået i flere fag. Det har ført til at færre unge søker lærlingplass.

Følger ikke reglene

Landsforbundene til malermestrene, murmestrene og byggmestrene er samstemte. I fjor gikk Riksrevisjonen offentlig sektor etter i sømmene for å se på hvordan den følger reglene som skal bidra til å forhindre sosial dumping. Funnene var nedslående: Offentlige virksomheter etterlever ikke regelverket godt nok.

For egne anskaffelser hadde ikke offentlige virksomheter utviklet rutiner og systemer

Skal man sikre rekruttering, er det nødvendig å ha fast ansatte.

Frank Ivar Andersen

REKRUTTERING:

Overdreven bruk av innleie har ødelagt rekrutteringen til flere fag. Spesielt har de mindre fagene blitt skadelidende. (Illustrasjonsfoto)

FAKTA

70 prosent færre

Rekrutteringen i flere fag i byggebransjen har falt dramatisk, og nedgangen i murerfaget er symptomatisk for de mindre fagene. Men også byggmesterne merker en sterk negativ utvikling i rekrutteringen. Her er tallene for murerfaget:

I murerfaget var det 260 unge lærlinger i 2008, 86 i 2016 og 84 i år. Når de voksne lærlingene tas med, hadde faget 120 lærlinger i fjor.

– «Ingen lønnsplikt mellom oppdrag» bidrar ytterligere til å svekke rettighetene til midlertidig ansatte, og skal man sikre rekruttering, er det nødvendig å ha fast ansatte. Ingen tvil om at det er en sammenheng mellom manglende søkning til byggfagene og den overdrevne innleien vi har sett i de seinere årene, sier daglig leder Frank Ivar Andersen i Byggmesterforbundet.

SKULLE GJERNE ANSATT FLERE

De leier inn mange rørleggere. Men ikke fordi de vil det selv. – Vi skulle gjerne ansatt flere, sier daglig leder Gunnar Dalene i Norsk Teknisk Installasjon.

Georg Mathisen

Drammensbedriften er stor, men ikke stor nok til å ordne rekrutteringen helt alene.
– Det er ingen i bransjen som er store nok til å kunne ha noe eget apparat for å rekruttere for eksempel i Polen, konstaterer Dalene.

Ikke apparat i Polen

Problemet ligger nemlig i rekrutteringen, sier han. For få norske ungdommer utdanner seg til rørleggere. Det betyr at bransjen må ha hjelp fra andre land. Spesielt

fra Polen kommer det mange rørleggere til Norge.

Der har bemanningsbyråene et apparat på plass for å rekruttere. Det har ikke norske håndverksbedrifter.

Kunne kanskje løsningen vært at hele bransjen går sammen om å rekruttere polske håndverkere til norske bedrifter, da? Til faste jobber i håndverksbedrifter i stedet for midlertidige stillinger i bemanningsbyråene? Nei, det er ikke førstevalget til NTI, i hvert fall.

– Attraktivt yrke

– Vi bør heller arbeide for å kunne rekruttere flere her i Norge, sier Gunnar Dalene.

Han har vanskelig for å skjønne at ikke flere unge satser på et svennebrev som rørlegger:

– Det er et attraktivt yrke, sier han. Teknisk og interessant, og med sikre jobber. – Og det er ikke dårlig betalt, understreker NTI-sjefen.

Dette er utleiebransjen

Tidligere var det bare lov å leie ut arbeidskraft til fire–fem bransjer. I 2000 ble det åpnet for utleie til de fleste bransjer.

For å leie inn ansatte fra byrå, må det som hovedregel dreie seg om midlertidighet, vikariat eller å løse produksjonstopper. En unntaksregel for mer permanent utleie forutsetter tariffavtale og avtale mellom tillitsvalgte og innleiefirmaet med tidsbegrensning.

Lovlighet er regulert i arbeidsmiljølovens paragraf 14-12.

Bemanningsbyrå

De fleste norske bemanningsbyråer er organisert i NHO Service. Medlemmene solgte inn 13,5 millioner arbeidstimer

(vel 7700 årsverk) til norske bygge- og anleggsbedrifter i 2016. Det var en vekst på 17,5 prosent fra året før.

Bygg og anlegg står for 32 prosent av omsetningen i bemanningsbransjen, og er sammen med skole og oppvekst den delen av næringen som har vokst mest de siste åra.

Arbeidstakere i bemanningsbyråer har normalt en av to typer kontrakter: Fast kontrakt med eller uten garantilønn mellom oppdrag.

De fleste ansatte i bemanningsbyråene har kort ansettelse, i gjennomsnitt fire måneder.

Arbeidstakere fra Polen og Baltikum

dominerer blant de ansatte som leies ut til bygg og anlegg.

Vikarbyrådirektivet

Direktivet ble tatt inn i norsk rett fra 2013. Med dette EU-direktivet fulgte krav om likebehandlingsprinsippet. Det vil si at arbeidstakere som leies ut fra bemanningsforetak, minst skal sikres samme vilkår som om de var ansatt til samme arbeid i bedriften som leier dem inn.

KLARTE IKKE Å UNNGÅ INNLEIE

Murmester Knut Guttorm liker ikke å leie medarbeidere, men er tilhenger av at bedriftene kan hjelpe hverandre ved toppen. Bemanningsbyråene er de eneste som har folk å tilby og presser fram innleie.

Knut Randem

“Bemanningsbyråene støvsuger markedet for fagfolk og gjør det vanskelig å finne nye medarbeidere, sier Knut Guttorm.

Forlangte penger

– Jeg hadde lenge vært på leit etter en murer. Så ringte bemanningsbyrået og tilbød en erfaren murer med svennebrev. Jeg ansetter bare faglærte murere eller lærer dem opp selv gjennom lærlingordningen.

Med tilbudet han fikk i desember, så han seg nødt til å leie inn en murer. Det bød på nye utfordringer.

– Vi fant raskt tonen. Det var en erfaren murer og en mann jeg gjerne ville ansette.

Da Guttorm tok dette ønsket opp med bemanningsbyrået tidlig på året, ble han særdeles overrasket over svaret han fikk. Bemanningsbyrået forlangte nesten 50 000 kroner for å la ham ansette mureren. Den muntlige forklaringen han fikk var at de hadde kostet på mureren store beløp på kurs og annet.

Ingen kurs

Lasse Skøien heter mureren det er snakk om. Han bekrefter overfor Byggenæringen at han

ikke har fått noen som helst opplæring av bemanningsbyrået.

Han forteller at han har vært borte fra faget en tid, men har over 20 års erfaring som murer og bas. Det var tilfeldig at han meldte seg til et bemanningsbyrå.

– Jeg visste egentlig ikke hva jeg gikk til. En ansettelse i et bemanningsbyrå er ingen trygg arbeidsplass og låser deg økonomisk på mange måter.

En ansettelse i et bemanningsbyrå er ingen trygg arbeidsplass og låser deg økonomisk på mange måter.

Lasse Skøien

Halvt års karantene

Byggenæringen får se kontrakten, som viser at det først etter seks måneder eller etter 975 fakturererte timer er mulig å avslutte leieforholdet og ansette den innleide. Dersom den innleide slutter før dette, har han fire måneders karantene før han kan ansettes hos oppdragsgiveren. Ellers må det betales et arbeidsformidlingsgebyr.

Knut Guttorm rister på hodet over betingelsene, uerfaren som han er med slik innleie. Han driver en bedrift som tar opplæringsansvar på alvor og prøver å ha lærlinger til enhver tid. Da må han ha egne ansatte.

Vil ikke betale

Det siste kravet fra bemanningsbyrået var på 10 000 kroner, men Guttorm akter ikke å betale et slikt gebyr. Nå har Skøien sagt opp stillingen sin i bemanningsbyrået og ser fram til fast ansettelse etter seks måneders innleie. Arbeidsklærne fra bemanningsbyrået har han allerede kvittet seg med.

Guttorm og Skøien er frustrerte over hvordan innleiemarkedet har blitt. Det politiske argumentet for midlertidige ansettelser er at det skal bli lettere å få jobb. Slik synes de ikke det virker i praksis.

VILLE ANSETTE:

For første gang har murmester Knut Guttorm (til høyre) brukt innleie. Det var så vellykket at han ville ansette Lasse Skøien, men det var ikke greit for bemanningsbyrået.

ALDRI BYRÅ:

Sture Johansen (til venstre) og Bernhard Berg i Blikkenslager Olaf Hansen har aldri brukt et bemanningsbyrå og har i travle perioder leid inn opptil 10–12 ansatte fra andre blikkenslagere i Trondheim.

Leier inn kolleger for å ta toppene

Ikke bare snakker de norsk på byggeplassene, de snakker til og med trøndersk. Blikkenslager Olaf Hansen i Trondheim leier bare inn arbeidskraft fra andre blikkenslagere i trønderbyen for å ta toppene.

Oddbjørn Roksvaag

Bedriften, som ble etablert i 1935 og som har preget Trøndelags hovedstad bygningsmessig i generasjoner, har faktisk aldri brukt et bemanningsbyrå.

– Nei, vi har greid oss ved å leie inn fagfolk fra våre kolleger her i byen, sier eieren av bedriften, Sture Johansen. De leier inn ansatte fra en håndfull andre blikkenslagerbedrifter i Trondheim. I perioder har de hatt 10–12 innleide fra disse bedriftene.

– For oss har det alltid vært naturlig å leie inn kolleger som vi vet kan faget og hva står for. Det gjør at vi føler oss mye tryggere på utførelsen, og det sparer oss for mye administrativt arbeid. Og så ivaretar det faget lokalt i Trondheim, sier daglig leder Bernhard Berg.

Gir konkurransefortrinn

Johansen og Berg får gode tilbakemeldinger fra mange av hovedentreprenørene de jobber for.

– Mange av disse synes det er bra at vi kun har norske fagfolk. Det gjør kommunikasjonen enklere på byggeplassen. Erfaringsmessig er det mange ting på slutten i et byggeprosjekt som blikkenslageren må

ta seg av. Hvis du bare har utlendinger, så er det vanskeligere å tegne og forklare hvilke løsninger man ønsker.

– På større prosjekter er det pris som gjelder, men vi ser at der vi er på samme prisnivå og der prosjektlederne på byggeplassen er med på å bestemme hvem som skal ha underentreprisene, så er det mange som foretrekker oss og vår modell. Da vet de hva de får. Vi kan faget, alle snakker norsk og de aller fleste trøndersk, smiler Berg.

Konkurrenter

Berg er ikke i tvil om at de gjør det riktige med å leie inn arbeidskraft fra andre blikkenslagerbedrifter i byen, men ser en utfordring i at de markedsfører det som også er deres konkurrenter.

– Ulempen er at i de travle periodene så går våre innleide kolleger rundt i sine arbeidsklær og synliggjør sitt eget firmanavn på byggeplassen. Det har gjort at noen entreprenører senere har gått direkte på bedriftene vi har leid inn. Det er uheldig, men så langt har vi unngått de store konfliktene rundt dette, sier Berg.

Satser mer på lærlinger

Fremover satser bedriften mer på å lære opp egen arbeidskraft. I dag har den fire lærlinger, men har mål om å doble antallet.

– Hvis vi skal overleve i bransjen, så må vi lære opp folk selv. Vi ser ekstra positivt på tilgangen til lærlinger etter et prøveprosjekt sammen med Nav med voksenlærlinger i blikkenslagerfaget. Det har gitt oss flere motiverte lærlinger, sier Sture Johansen.

For oss har det alltid vært naturlig å leie inn kolleger som vi vet kan faget og hva står for.

Bernhard Berg

Mitsubishi Outlander varebil

PRIS
FRA UTROLIGE
320.200,-*

Vi har et begrenset antall
biler klare for rask levering.

KLIKK HER
FOR MER INFO

Suksessmodellen - også som varebil.

Mitsubishi Outlander varebil er spesielt laget for deg som skal få jobben gjort. Den har nå fått enda større plass, både til fører og alt du trenger å ha med deg. Outlander byr på en unik kombinasjon av plass, fremkommelighet, lavt forbruk/utslipp og høy kvalitet. Med elektronisk styrt 4WD og avansert sikkerhetsteknologi som bl.a. kollisjonsvarsler, adaptiv cruisecontroll og stor navigasjonsskjerm, kommer du trygt frem.

2WD fra kr. **320.200,-*** 4WD CVT bensin fra kr. **364.400,-*** 4WD diesel fra kr. **367.000,-***

Mitsubishi.youdrive.

FOR NÆRMESTE FORHANDLER RING 23 37 61 00 *Veil. pris pr. 01.03.2017 inkludert leveringskostnader levert Drammen. Alle priser inkl. mva.
Frakt til forhandler utenfor Drammen og årsavgift kommer i tillegg. Forbruk: 5,3-6,4 l/100 km variert kjøring. CO₂-utslipp: 139-154 g/km.
Utstyrsdetaljer kan avvike fra standard. Med forbehold om evt. trykkfeil.

Landemerke i limtre

GRIMSTAD: - Her er utfordringen at stål, betong og limtre skal fungere sammen, sier prosjektleder Glenn Pedersen-Rise i AF Bygg Prosjektpartner.

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
ck@byggmesteren.as

Oppå grunnmuren til Post- og politigården kommer Grimstads nye bibliotek.

Harde krav

– Dette er jo et veldig etterlenget prosjekt for byen. Da jeg flyttet hit for 19 år siden, var det allerede snakk om dette, sier Pedersen-Rise.

– I volum og pris er det et lite prosjekt i AF-Gruppen, men det er artig å bygge et kulturbygg med store krav til utførelsen, sier Pedersen-Rise.

– Nå har vi akkurat begynt på kledningen med mange detaljer som mannen i gata ikke vil se, men her utfører vi for noen utrolig nøyaktige arkitekter, sier tømrmester Torben Lauritsen.

Han sikter til fagfolkene i verdens-

Prosjektleder Glenn Pedersen-Rise i AF Bygg Prosjektpartner og tømrmester Torben Lauritsen fra utførende under-entreprenør TSV Vedlikehold.

berømte Helen & Hard (Vennesla bibliotek mfl.). I Grimstad som på mange andre bygg fra arkitektene, skal det brukes synlig tre og heltrekonstruksjoner.

Synlig og usynlig

Montasjen av limtreet til konstruksjonen tok 8-10 uker. Tømmerne og Børsli Montasje begynte med bunnsvillene og jobbet seg bortover, mens grunnmuren ble rehabilitert og klargjort.

– Med mange skjulte innfestninger må du arbeide med større felt om gangen. Du kan ikke gjøre deg ferdig med en liten bit. Vi må ta med så og så mange bjelker før vi flytter videre, siden alt avhenger av fremdriften til andre arbeider i prosjektet, sier Pedersen-Rise.

– Derfor ble også mye av bygget ferdig før vi kunne begynne inne. Noen dager ☑

- Vi skal få fram de naturlige materialene innvendig, forteller tømrmester Lauritsen.

- Disse lektene erstatter krysslektingen.

Takkonstruksjonen forplanter seg videre ned i veggene. Her er det ikke mye rette vinkler, men grader på det meste, det går bra så lenge vi er veldig nøye på tegningene og bruker ekstra tid på utførelsen.

For å sikre stabilitet i veggene, brukes det ekstra tett stenderverk i mange av veggene, samt vindkryss i stål.

FAKTA

GRIMSTAD BIBLIOTEK

Totalentreprenør AF Gruppen Bygg Prosjektpartner. Limtre er lokalt levert fra Aanesland Limtre på Birkeland og ble oppført av Børslid Montasje. Prosjektet gjennomføres som en totalentreprise med en verdi på ca 30 millioner kroner. Prosjektet baserer seg på eksisterende bygningsmasse med oppføring av en ny etasje samt tilbygg.

Illustrasjon: Helen & Hard

kunne det virke som det skjedde lite her, siden det er så kompliserte arbeider, sier Lauritsen.

Her brukes ikke gjennomgangsbolter og plater. Alt skjules inne i treverket. Tømrerne plugges mengder av hull og bruker blant annet dybler som forbindelser til stålplatene for å bygge konstruksjonene sammen.

Skjermer konstruksjonen

Fukt i konstruksjonen har vært et viktig tema underveis. Af Gruppen satset på rene stålløsninger i konstruksjonen i stedet for trevirke.

– Det skyldes byggetiden og årstiden. Vi ville skjerme konstruksjonen og ha minst mulig fuktproblemer etterpå. Det har gått bra.

– Nå kommer veggene av seg selv. Vi slipper å stå her og måle fukt i tre uker fremover før vi kan tette veggene innvendig. Vi har kun de synlige limtrekonstruksjonene som er laminerte konstruksjoner og derfor enklere å ha fuktkontroll på, sier han.

Innvendig trenger biblioteket litt mer tørketid. Det gjenstår noe innfesting i veggene og godkjent Rent Tørt Bygg (RTB). Når veggene er rengjort, starter tømrerne med isoleringen og andre arbeider innvendig.

– Tettingen er provisorisk noen steder, for vi skal ha inn en del store aluminiumsfelt som ikke settes inn før vi må.

Dører og andre påkostede deler venter vi også med – vi skal mye ut og inn av bygget og vil skåne disse så lenge vi kan, forklarer Pedersen-Rise.

Lufting og musebånd

I veggene har tømrerne benyttet seg av en ny type lufteløsning som Lauritsen ser flere fordeler med:

– Disse lektene erstatter krysslektingen. Du legger bare profilen på, og så har du godkjent luftesjikt uten behov for krysslekting. For det er stående kledning som skal på her. Det er prinsippet, sier tømrermesteren.

Løsningen er levert fra ERUO Profil og sparte tømrerne for en arbeidsoperasjon. Samtidig vil den stoppe gjestene som ikke er velkomne på biblioteket:

– Det er en ganske ny løsning og den lar seg også bruke nederst mot bakken som et godt musebånd, sier Lauritsen.

Lystak

Kontrollen med naturlig dagslys betyr mye i et bibliotek. Nesten alle vinduene vender ut mot fjorden

i sør og suppleres med lyskasser i taket.

– Først skal vi brannisolere før vi monterer nedsenket himling hele veien. Oppe i andre etasje i biblioteksdelen monterer vi så en laminert himling av gran som går fra overkant av drager til underkant av drager, med unntak for lyskassene.

Det er mye detaljarbeid som gjenstår. Pedersen-Rise tror på overlevering i månedsskiftet oktober-november, slik at Grimstads ordfører kan trekke lånekortet sitt her 6. desember.

– Da må vi begynne å lese bøker Glenn, ler tømrermester Torben Lauritsen. ☒

Mange karnapper: - Her tas all bæringen oppe i taket på konstruksjonen og limtreet. Det kommer på noen vinger og sånt nedover, men det er ren staffasje.

Sørlandets første kvinnelige mester

VENNESLA: Elise Drivdal Sollie (25) er Kristiansands-regionens første kvinnelige byggmester. Hun fikk hammer og sag på åtteårsdagen av mora, som skjønte hvor det bar.

« Det blir fort veldig synlig dersom du ikke strekker til, ikke er flink nok eller ikke klarer det samme som gutta. Elise Drivdal Sollie

AV **PER OLAV BERG**
post@byggmesteren.as

I Norgeshus Kjellemo Bygg i Vennesla er hun prosjektleder, boligselger og av og til tømrer. Hun begynte i august i fjor, og trives som ansvarlig på kontoret når det er mye å gjøre.

Den første kvinnelige byggmesteren i Kristiansands-regionen likte ikke å leke med dukker da hun var liten.

Hammer og sag i åtteårs presang av mora, var helt topp, minnes Elise. Kanskje var det noen gener som spilte inn? Hjemme var det litt snakk om at hun kanskje kunne velge møbelsnekker-yrket? Faren er arkitekt og i moras slekt er det møbelsnekkere.

Satset på yrkesfag

På ungdomsskolen bestemte hun seg for et eller annet med yrkesfag, og satte bygg- og anleggsteknikk som førstevalg. Deretter frisør og kokk.

Etter læretid og svennebrev, jobbet hun som tømrer et par år hos en stor entreprenør før lysten på mere skolegang meldte seg. Motivasjonen var blant annet et faglig alternativ til det å måtte jobbe lange dager ute. Hun merket at tømrerfaget krever sitt.

Likeverdig kollega

I mai i fjor var hun utdannet teknisk ingeniør, og i juni fikk hun Mesterbrevet. I august begynte hun i jobben i Norgeshus Kjellemo Bygg.

– Her er vi 11 ansatte. Når det er lite å gjøre på kontoret, hender det at jeg blir med ut som tømrer, forteller hun.

Elise ønsket en jobb med mer ansvar. Det har hun fått som prosjektleder med hovedansvaret for å drive kontoret. De siste månedene har det mest blitt tømring på fritida sammen med samboeren som også er tømrer. De holder på å restaurere et gammelt gårdsbruk i strandkanten i Høvåg i Lillesand, på grensen til Kristiansand.

– Det blir mye arbeid etter jobb hver dag og i helgene. Det er gøy at vi begge er fagfolk og kan sette i stand det som skal bli hjemmet vårt, sier hun.

Sjefen er stolt

Daglig leder Tor Gunvald Kjellemo skryter av den unge prosjektlederen.

– Elise er iherdig og flink. Vi var heldig som fikk tak i henne, sier han.

Elise Drivdal Sollie vil bli vurdert ut fra hva hun gjør, ikke fordi hun er en kvinne i et nokså mannsdominert byggemiljø. Som prosjektleder og prosjekterende, legger hun kanskje mer vekt på det estetiske. Den praktiske utformingen av en bolig får heller være en bonus.

– Fag er fag, sier hun.

Ifølge lederen i Kristiansands Håndverkerforening, Stein Skaar, er hun den første kvinne med mesterbrev i byggfag i denne regionen. Selv synes hun ikke det er så mye å snakke om, men forstår at hun får litt oppmerksomhet.

– Jeg er litt stolt. Det er jo ikke så mange av oss. Miljøet i byggebransjen er røft. Man må prestere og levere. Det blir fort veldig synlig dersom du ikke strekker til, ikke er flink nok eller ikke klarer det samme som gutta.

Selvsagt er jeg ikke like sterk som gutta i firmaet, men jeg vil være en likeverdig kollega. I hvert fall vil jeg ikke være en mamma på jobben for mannfolkene, sier Elise bestemt. ☒

– Dette er arbeidsplassen når det er mye å gjøre i bedriften, sier Elise, som trives når det er hektisk i jobben som prosjektleder.

FAKTA

NORGESHUS KJELLEMO BYGG AS

Etablert i 2005 og har 11 ansatte. Tor Gunvald Kjellemo (47) er eier og daglig leder. Omsatte for 12,8 millioner kroner i 2016. Kjellemo Bygg AS er godkjent lærebedrift i tømrerfaget. Som forhandler av Norgeshus, dekker de Kristiansands-området og er en komplett leverandør av hus, leiligheter, hytter og fritidsboliger. I tillegg utføres oppdrag innen rehabilitering, tilbygg og oppussing.

Byggmesteren full tilgang

Alt du liker å lese på trykk i
Byggmesteren, finner du nå
på digitale plattformer.

Er du abonnent, får
du full tilgang.

Følg med på www.byggmesteren.as

**Les alt - hvor du
vil og når du vil!**

BYGGMESTEREN **FULL TILGANG**

BRANSJEREGISTERET

NORSK PRISBOK 2016

norskprisbok.no

Norconsult
Informasjonssystemer

BYGGMESTER FORSIKRING

HÅNDVERKSBEDRIFTENES EGEN
FORSIKRINGSSPESIALIST SIDEN 2003

Mange om beinet?

For kun kr 390,- kan du gi dine ansatte et eget abonnement på tidsskriftet Byggmesteren.
Ring 46 98 67 70.

Forutsetter et hovedabonnement.
Dette koster ordinært kr. 670,-

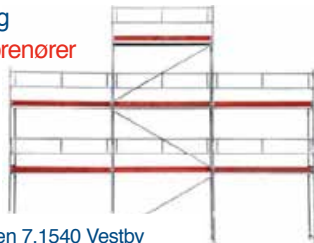
Har du flyttet?

Husk å gi melding om
adresseendring til Byggmesteren!

Tlf: 46 98 67 70

E-post: byggmesteren@medievekst.no

Komponer din egen pakkeløsning
Benyttes av ledende stillasentreprenører
Enkel og fleksibel montering
Robust lettstillas i aluminium
Typegodkjent av Arbeidstilsynet

INSTANT
NORGE AS

Delveien 7, 1540 Vestby
www.instant.no / post@instant.no / 23 19 11 00

Kalkulasjon og innkjøp

ISy ByggOffice

stig.solem@norconsult.com | 454 04 650

www.isy.no

Norconsult
Informasjonssystemer

NORDVESTVINDUET

DIN KOMPLETTE VINDUS- OG DØRPRODUSENT

www.nordvestvinduet.no

BYGGMESTERFORBUNDET

MEDLEMSKAP LØNNER SEG!

Telefon: 23 08 75 77 E-post: hei@byggmesterforbundet.no

www.byggmesterforbundet.no

Byggdata

AV FAGFOLK FOR FAGFOLK

Kalkykeverktøy for håndverkere og takstfolk
Rask - Enkel - Pålitelig

☎ 24 14 66 30 ✉ post@byggdata.no 🌐 byggdata.no

Annonser i Byggmesteren på nett?

Kontakt Anne-Grethe Krogdahl
på agk@byggmesteren.as
eller 23 08 75 70

VERKTØYSLIPING AS

Henter og leverer på østlandet

www.verktoysliping.no

Mobil 932 11 439 / 997 93 140
Gamle Dalsveg 134, 2032 Maura

E-post: verktoysliping@icloud.com

SLIPEVERKSTED FOR:

Sagbruk
Treindustri
Metallindustri
Byggentreprenør
Skogentreprenør
Private

Salg av verktøy

Snekkerverksted KJØKKEN - BAD - GARDEROBE SPESIALINNREDNINGER

**AUST
VOLL**
TRE & DESIGN

Aust Voll Tre & Design
Heigreveien 148, 4312 Sandnes Tlf: 51 66 11 34
E-post: post@austvoll.no www.austvoll.no

Legger lista høyt

HOGNESTAD: Spenstig, nytenkende og ikke akkurat A4. Klubbhuset til Hognestad Idrettslag står som et symbol for alt det Byggefirma Stensland og Byberg liker å jobbe med.

AV **LISE BJELLAND**
post@byggmesteren.as

Etter den offisielle åpningen av klubbhuset på Jæren, går de med brede glis, daglig leder Fredrik Stensland og leder for salg og marked, Helge Pollestad. Stensland fikk med seg begeistrede reaksjoner fra ordfører, innbyggere og framtidige brukere på åpningsfesten.

– Tilbakemeldingene var overstrømmende, folk synes bygget er spenstig og ikke akkurat det vi vanligvis forbinder med klubbhus. Fasaden ser nesten mer ut som en bolig. Vi har allerede hatt besøk av tre-fire andre klubblag som skal i gang med å bygge nytt klubbhus selv, og som ville ta en kikk på dette først, forteller Stensland med stolthet.

Bygd med dugnadshjelp

I løpet av byggeperioden på åtte måneder har byggmestrene og en god gjeng frivillige lagt ned tusenvis av timer for å få Jærens mest iøynefallende klubbhus ferdig til sesongstart. Det er arkitektkontoret Stav som har signert bygget, et arkitektkontor Stensland og Byberg ofte samarbeider med.

Spennende med arkitekter

– Vi synes det er spennende å jobbe sammen med arkitekter, og har samarbeidet med flere kjente arkitektkontorer her i distriktet. Tommie Wilhelmsen, Trodahl arkitekter, Ark Vest og Erik Bjørnstad er

Kiosken er lagt under tak. Også her går klubbens farger igjen: Grå betong og oransje himlingsplater.

Daglig leder Fredrik Stensland og salg/markedsleder Helge Pollestad er på befaring på det nye klubbhuset til Hognestad IL.

Fasaden minner mer om en bolig enn et klubbhus. Med tida vil ospekledningen bli grå, og sammen med de oransje feltene vil bygget danne klubbens egne farger.

noen eksempler. Arkitekter tegner aldri A4, de har alle sin egen signatur. Det er det som er så kjekt og utfordrende. Vår oppgave er å løse utfordringen på best mulig måte og gjenskape arkitektens uttrykk. Da sprer navnet seg i arkitektmiljøet og vi får flere oppdrag.

Stensland og Pollestad er skjønt enige om at det er viktig å ha respekt for at det er to håndverk som skal forenes. En arkitekt og en byggmester kan ha både sammenfallende og motstridende ønsker, og midt oppi alt står en byggherre som også ofte har klare meninger.

Interesserte håndverkere

– Det er mye som skal på plass og ting må diskuteres. Kompromisser må til, men det er ofte det som gjør at resultatet blir så bra til slutt, sier Pollestad.

FAKTA

STENSLAND OG BYBERG, SANDNES

Byggfirma etablert av Fredrik Stensland og Espen Byberg i 2008. 38 ansatte, 21 er tømrere og tre er byggmestere. Omsatte for 60 millioner kroner i 2016. Lærebedrift som i dag har tre lærlinger. Spesialitet: nybygg, boliger tegnet av arkitekter, noe rehabilitering.

– Til syvende og sist er det aller viktigste at byggherre er fornøyd med jobben alle involverte parter har gjort. En god relasjon mellom de som er engasjert i prosjektet, er derfor alfa og omega. Og så må jeg få si at vi er veldig heldige som har håndverkere som er genuint interessert i jobben sin, sier salgs- og markedslederen.

Siden byggherren var et idrettslag, var det viktig å gjøre et grundig arbeid i forkant om hvilke behov og krav de hadde

til sitt nye klubbhus. I tillegg kom en solid koordineringsjobb underveis, i og med at mange frivillige stilte opp på dugnad. Flere av de ansatte bor i nærheten og kunne følge opp dugnadsarbeidet tett.

Klubbhus i boligområde

Det nye klubbhuset er over to etasjer og inneholder garderobeanlegg, ballrom, storsal, storkjøkken, kiosk og lager. For arkitekt og idrettslag var det viktig at bygningen skulle tilpasse seg området som i hovedsak er eneboliger og tomannsboliger. Kledningen er osp som skal gråne naturlig. Som et fargerikt innslag i fasaden er det på enkelte områder brukt oransje sandwich-plater. Ikke tilfeldig, siden oransje og grått er klubbens farger.

Styrket av nedgang

Nedgangen i oljenæringen har gjort de siste par årene tøffe for mange i byggenæringen i Rogaland. Byggfirma Stensland og Byberg har merket nedgangen, de mener den har gjort dem bedre.

– Vi er 38 personer nå, og 31 av dem er ute og bygger. Vi har god tilgang på arbeid og har greit med jobb ut året. Det meste er nybygg, men vi har også en del rehabilitering og ombygging. De fleste oppdragene kommer fra arkitekter, men vi er alltid åpne for at flere arkitekter tar kontakt. Det finnes ikke et hus vi ikke kan bygge, reklamerer Stensland og smiler bredt. ☒

De fleste nye boliger byggfirma Stensland og Byberg setter opp, er tegnet av arkitekter. Denne boligen er signert arkitekt Tommie Wilhelmsen.

FOR DEG SOM JOBBER I TØMRERFAGET

TØMREREN

ENERGITILTAK

Et enormt potensial

SATSER I ALVDAL

BRUKER 60 MILL. KRONER
PÅ PRODUKSJONSHALL
FOR BEHANDLING AV
MATERIALER. **SIDE 38**

GODT RESULTAT AV STOR ENERGIOPP- GRADERING

SIDE 44

FÅ ORDEN PÅ MANNSKAPS- LISTENE

FLERE LEVERANDØRER
KLARE MED DIGITALE
LØSNINGER. **SIDE 46**

PRODUKTER

Royal Alvdal Hall til 60 millioner

ALVDAL: En ny produksjonshall til 60 millioner kroner viser Alvdal Skurlags friske satsing på impregnering og linolje-behandling av materialer.

AV HARALD VINGELSGAARD
post@byggmesteren.as

Royal Alvdal Hall kalles produksjonshallen som fylkesmannen i Hedmark, Sigbjørn Johnsen, offisielt åpnet i slutten av april.

Johnsen la vekt på at denne satsingen på produkter laget av tre, er miljøvennlig og passer svært godt i «det grønne skiftet».

Royal Alvdal Hall er et storslått navn som vitner om optimisme og fremtidstro, noe

både bedriftens daglige leder Roar Voll og styreleder Toril Østvang var inne på i sine åpningstaler.

Administrerende direktør Heidi Finstad i Treindustrien mener tidspunktet for investeringen er perfekt.

– Treindustrien er på vei opp. Dere satser helt riktig til rett tid. Markedet i uterommene vil eksplodere i årene som kommer, spådde hun.

London og Alvdal

Navnet Royal Alvdal Hall er inspirert av Åge Aleksandersens «Langt igjen til Royal Albert Hall» fra 1970-tallet. Åge holdt som kjent konsert i Royal Albert Hall i London i fjor.

– Det er en minst like stor opplevelse å være med på åpningen her i dag, som da jeg var på konserten med Åge i Royal Albert Hall i fjor, sa Roar Kolstad i SK-Bygg på Tynset. Det er SK-Bygg som har bygd Royal Alvdal Hall for Alvdal Skurlag.

Hallen er et spesielt bygg med vegger som består av 15 cm heltre elementer fra skurlagets avdeling i Vingelen – Materialbanken.

I elementene er tømmeret presset sammen, slik at veggene både innvendig og utvendig ser ut som tømmervegger. Slike elementer blir brukt i fjøs, hytter, boliger, garasjer og andre mer spesielle bygg.

Fem trailerlass

Royal Alvdal Hall er en industrihall med 4.100 kvadratmeter grunnflate. Hallen ligger tett inntil riksvei 3, om lag en kilometer

De ansatte er bedriftens store suksessfaktor. Her er noen av dem foran Royal Alvdal Hall: Geir Løkken (teamleder vedlikehold), Mathias Brennhaug (teamleder Royal impregnering), truckfører Ole-Martin Skogli og truckfører Simen Trøan.

sør for Alvdal sentrum i Hedmark. Inne i hallen er det tre store rom hvor materialene impregneres, blir behandlet med linolje og tørket. All produksjon foregår helautomatisk innendørs. Bare én person trengs for å følge med maskinene i fabrikken.

Materialene som skal behandles, legges på vogner. Lasten på hver vogn føres inn i store trykktanker. Fabrikken har kapasitet til å behandle 5.000 kvadratmeter med terrassebord i døgnet. Det tilsvarer fem trailerlass.

Strukturen i treet kommer godt fram etter royal-behandlingen.

Varm linolje

Nesten alle materialer som skal Royal behandles, blir først impregnert på vanlig måte. Royal behandling foregår ved at materialene tilføres linolje som varmes opp til mellom 74 og 78 grader. Fargepigment kan også tilsettes, slik at materialene blir røde, oker, brune eller grå. Uten pigment blir materialene «klar».

– Hva er den største forskjellen på kvaliteten mellom vanlig impregnerte og Royalimpregnerte materialer?

– Impregnerte materialer inneholder mye vann. Hvis du bruker impregnerte materialer til for eksempel terrasse, kan det med tida bli en glippe på opptil en centimeter, fordi materialene krymper når de tørker. Denne sterke krympingen unngår du med Royal-impregnerte materialer, sier produksjonssjef Ole Sverre Haugrud.

– Hva annet kan Royal impregnert brukes til?

– Takbord, kledning på yttervegger, K-virke og bindingsverk, sier han.

Blant prosjekter som har benyttet Royal til

utvendig kledning som Alvdal Skurlag stolte av, er Ankerskogen svømmehall i Hamar og Terningen Arena i Elverum.

Alt Royal-impregnert har en ru overflate, slik at strukturen i treet kommer godt fram.

Foredler trelasten

Royal Impregnerte materialer er Alvdal Skurlags mest populære produkt. Det er en del av satsingen på å foredle trematerialer som det er satset på etter at sagbruket ble nedlagt for noen år siden.

Stadig større etterspørsel etter de royal impregnerte materialene ligger bak investeringene som nå er gjort.

Nå satser bedriften på fortsatt vekst.

– I fjor var omsetningen 215 millioner kroner. Innen 2020 er målet å øke til 300 millioner, sier daglig leder Roar Voll.

Han roser de over 80 ansatte i bedriften.

– De er vårt viktigste konkurransefortrinn. De har en unik kompetanse, og gir så god service at kundene kommer tilbake, sa Voll under åpningen. ☒

Øivind Brennhovd (t.v.) har akkurat kjøpt huset fra 1959, og hører på Christer Kemi's råd om hva som må gjøres først.

Et enormt potensial

VESTBY: - Vi tror på energitiltak i småhus, sier bygningstekniker og energirådgiver Christer Kemi i Bolig Enøk.

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
ck@byggmesteren.as

I år skal Ola og Kari bruke 73 milliarder kroner på oppussing og rehabilitering. 16 milliarder av den summen brukes til utvendige tiltak.

Kjøp for livet

Store tall. Men la oss begynne i det små med en tiltaksplan fra Bolig Enøk: Byggmesteren

er ute med finsk-norske Kemi på oppdrag i Akershus. På en gårdsplass utenfor Ås venter studenten Øivind Brennhovd og hans ferske huskjøp.

– Vi har et budsjett på 100 000 kroner til strakstiltak. Kanskje kan vi bruke 300 000 de neste årene, sier Brennhovd.

Naboen hans er byggmester og anbefalte kjøpet – samt å ringe Kemi.

– Nå vil vi ha en energi- og tiltaksplan for

hele huset, sier Brennhovd. Han har satt seg godt inn i husets fordeler og ulemper.

– Det blir nok kaldt her i vinter, men vi vet at kjøpet vil lønne seg. En kompis kjøpte nylig en leilighet i Oslo på 30 m² for det samme vi ga for huset og tre mål tomt, sier huseieren.

Vi starter i stuen som bærer preg av levd liv og en forkommen parafinovn.

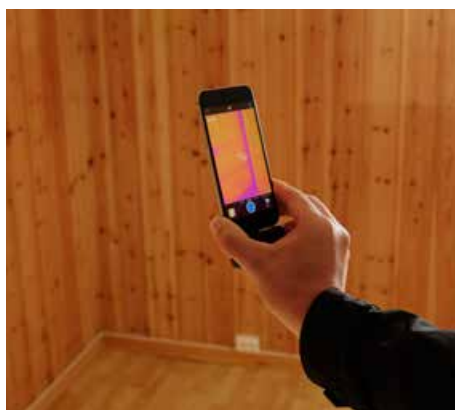

«Byggmestere som behersker energioppgraderinger og vet om Enovatilskuddene, har en økende konkurransefordel.»

Christer Kemi

Alle deler av boligen sjekkes grundig.

FAKTA: BOLIG ENØK AS

Et selskap i Glavagruppen. Regner seg som Norges ledende kompetanseleverandør innenfor energioppgradering av boliger. Kontor på Askim i Østfold. Tilbyr ulike kurs og konsulenttjenester om oppgradering av boliger og rådgivning om prosjektering av passivhus og lavenergiboliger. Bolig Enøk har utdannet de fleste energirådgiverne i Norge. Fire ansatte med bred byggfaglig bakgrunn. **Se mer på boligenok.no.**

En tiltaksplan inneholder alltid:

- Befaring av boligen og intervju med boligeier
- Energiattest – Offisielt energimerke
- Tiltaksvurdering med forslag til tiltak
- Plan for boligoppgradering med boligeier der tiltakene utdypes.
- Rådgivning om aktuelle tilskuddsordninger

Riktig rettefølge

Kemi er utdannet bygningstekniker/ byggmester og energi- og passivhusrådgiver og har skrevet over 100 tiltaksrapporter. Det er alltid unntak, forskjeller og spesielle hensyn.

– Det viktigste er at tiltakene vi anbefaler gjøres i riktig rekkefølge. Øyvind får nå energiplanen som lar ham prioritere og velge riktig tiltak når han først skal gjøre noe, sier Kemi, som er tydelig på at økonomisk teft er viktig i arbeidet.

Mange av småhusene som befares, trenger mer arbeid enn forventet.

– Derfor må vi tenke på boligeierens ønsker og budsjett samt boligens behov. Det er bedre at huseier kommer i gang og gjør tiltak riktig når han først skal gjøre oppgraderingsarbeid, sier energirådgiveren.

– Husk at 40 prosent av husene som får byttet kledningen, ikke blir etterisolert. Boligeier, tømrere og byggmestere trenger råd om hva som lønner seg å gjøre når man først begynner, sier Kemi som vurderer kostnader i rapporten, uten å anbefale bestemte håndverkere eller prise detaljert.

Fornuftige tiltak

Kemi ser etter tiltak som løser flere utfordringer samtidig.

– En bolig fra 1959 har ofte dårlige vinduer, ytterdører, kledning og takteking. Det beste er å gjøre utvendig etterisoleringstiltak for å redusere kuldebroer. I denne type bolig er det optimalt å etterisolere, få ny vindtetting og erstatte vinduer og ytterdører når man bytter trekledningen, sier Kemi til Brennhovd.

Hvis taktekingen skal skiftes, anbefaler Kemi først å etterisolere skråtaket på utsiden og montere diffusjonsåpent undertak. Solfangere eller solcellepaneler kan integreres i taktekingen.

Balansert ventilasjon er viktig hvis Brennhovd etterisolerer og tetter mot luftlekkasjer:

– Da får boligen kontrollert luftskiftet samtidig som du fjerner fukt fra boligens våtrom effektivt. Balansert ventilasjon vil også begrense faren for fuktskader i konstruksjoner, forklarer Kemi.

Når huset har redusert varmetapet sitt, anbefaler Kemi at Brennhovd velger en eventuell ny varmekilde, slik at denne dimensjoneres for boligens nye oppvarmingsbehov.

En god start

– Det første tiltaket i huset, blir innvendig etterisolering i første og andre etasje etter som vi skal oppgradere innvendig først, før vi flytter inn. Ny 50 mm isolering og damp-

sperre prioriteres foran nytt kjøkken, sier Brennhovd.

– Fornuftig. Dere vil få god effekt med både innvendig og utvendig etterisolering, sier Kemi og noterer ned informasjon til rapporten.

Med eksisterende standard vil huset teoretisk bruke 60 - 70 000 kWh og realistisk forbruk vil være rundt 30 000 kWh. Etterisolering innvendig og utvendig, en ny vedovn i stuen og panelovner med styring, vil redusere forbruket betraktelig.

Sammenheng selger

For mange huseiere føles rehabilitering som et puslespill der nye brikker legges til med jevne mellomrom. De trenger mål å strekke seg etter.

– Med en nøytral energi- og tiltaksplan fjernes mye usikkerhet. Her kommer jeg til å anbefale passive tiltak for å redusere varmetapet. Så bør huseier også vurdere ventilasjon når man etterisolerer og tetter boligen, samt ny varmekilde, sier Kemi.

Brennhovd har fått svar på mye og er lettet.

– Det er nydelig. Uten fagråd hadde vi

Pipe og løp må kontrolleres av fagkyndig når ny peisovn monteres.

kanskje brukt mye penger på overflatene inne og tenkt at det var greit, sier studenten.

Kemis tiltaksplan vil også inneholde tips om støtteordninger fra Enova og beregninger av hvor mye energi de ulike tiltakene vil spare.

Skifte av vinduer bør kombineres med andre, nødvendige arbeider i bygningskroppen for å gi god effekt.

– Jeg ser at mange huseiere blir mer ambisiøse med rapporten vår. De blir tryg- gere på helheten og får lyst til å gjøre mer med en gang, sier energirådgiver Christer Kemi. ☒

GÅ IKKE GLIPP AV BLADET
BESTILL DITT EGET ABONNEMENT PÅ BYGGMESTEREN!

JA, TAKK! Jeg bestiller ____ stk
abonnement til kroner 670,- pr. stk.

Firma: _____

Navn: _____

Adresse: _____

Postnummer: _____ Poststed: _____

Telefon: _____ E-post: _____

Klipp ut kupongen og putt den i posten. Porto er allerede betalt.

Du kan også sende e-post til: post@byggmesteren.as

Adressaten betaler
for sending i Norge

Distribueres av
Posten Norge

BYGGMESTEREN

BYGGFORLAGET AS

Svarsending 2132

0091 Oslo

ENERGITILTAK

ÅRVOLL: Den kjedete eneboligen under arbeid.
(Foto: C. Kunøe)

ÅRVOLL: Inngangspartiet etter oppgraderingen (Foto: J.Havran)

ÅRVOLL: Slik har Karin Hagen, Ratio arkitekter AS, tegnet om tomannsboligen på Årvoll med kjellerleilighet og takterrasse.

Energioppgradering av 1960- og 70-tallshus

HØY PRISLAPP PÅ GODE FORBILDER

OSLO: Resultatet er godt etter at to typiske boliger fra 1960- og 1970-tallet er ombygget og energioppgradert for nesten fire millioner kroner.

AV PER BJØRN LOTHERINGTON
pbl@byggmesteren.as

– Energioppgradering var utgangspunktet, men utgjorde bare en firedel av de totale kostnadene, poengterer Anne Gunnarshaug Lien seniorforsker ved SINTEF Byggforsk. Hun har ledet forskningsprosjektet SEOPP

(Systematisk energiooppgradering av småhus fra 1960 til 1990) for Mesterhus.

– Boligeierne hadde planer og økonomi til fullstendig oppgradering innvendig og utvendig. At alt ble sett i sammenheng, ga et svært godt resultat for økt energistandard og for bokvalitetene, slår hun fast.

LAST NED: Prosjektrapporten «SEOPP Systematisk energiooppgradering av småhus» kan lastes ned gratis hos SINTEF Byggforsk. (www.sintefbok.no søk: SEOPP)

Til inspirasjon

– Nå kan vi vise fram to gode forbilder som kan være til inspirasjon for andre selv om ikke alle kan sette i gang så omfattende og kostbare rehabiliteringer, kommenterer teknisk sjef i Mesterhus, Elisabeth Bjaanes.

Hun mener et godt boligmarked med

stigende boligpriser var en forutsetning for oppgraderinger som i de to boligene i prosjektet.

Økt markedsverdi

En kjedet enebolig på Årvoll i Oslo og en enebolig på Hjellevad ved Bergen framstår i helt ny drakt etter omfattende rehabilitering. Begge fikk en sluttregning på nesten fire millioner kroner når energioppgradering, ombygging og eiernes tilvalg underveis blir regnet med. Kvadratmeterprisen for arbeidene ble 22.500 på Årvoll og 17.600 på Hjellevad, det vil si godt under pris for ny bolig i samme attraktive områder.

Begge boligene har fått økt markedsverdi, viser rapporten SINTEF Byggeforsk har utarbeidet.

God planlegging

– Det vi har sett i de to oppgraderingene, er hvor viktig planleggingen er. Huseiere, arkitekt og byggmestre har diskutert muligheter, ønsker og behov. Og i bunnen lå et budsjett for hvor langt eierne kunne gå. I fortsettelsen vil vi råde våre byggmestre til å bruke tid med kunden på grundig planlegging for å oppnå de beste resultatene, sier Bjaanes.

Hun sier at medlemsbedriftene alltid har noe rehabilitering, fra de helt små vindus- og dørskiftene til mer omfattende ombyggingen.

Anne Gunnarshaug Lien er seniorforsker ved SINTEF Byggeforsk og ledet prosjektet.

Elisabeth Bjaanes, teknisk sjef i Mesterhus.

ger. Rehabilitering er et ekstra bein å stå på, og de fleste er påpasselige med å holde seg oppdatert ved stadig å ha noen slik oppdrag, selv om markedet for nye boliger koker om dagen.

Godt som nytt

– De ferdige demo-husene viser at det er mulig å oppgradere eldre hus til samme standard som nye hus når det gjelder energi-behov, bokvaliteter, tilgjengelighet og arkitektonisk uttrykk, mener seniorforsker Anne Gunnarshaug Lien ved SINTEF Byggeforsk.

– Tettheten ble forbedret med over 60 prosent, men som for de fleste eldre hus, kunne ikke alle bygningsdeler tettes til samme nivå som for nye hus, konstaterer Lien.

Hun sier at en viktig lærdom av disse prosjektene, er at det alltid er noe usikkerhet med rehabilitering fordi man ikke vet hva som avdekkes når konstruksjonen åpnes.

– Dessuten vil det ofte dukke opp nye muligheter og ønsker i løpet av prosessen. Budsjettet bør derfor inneholde en post for uforutsette utgifter, sier Lien.

Mindre vekt på enøk

– Å spare energi, var hovedhensikten med prosjektet, men for eierne er bruken av huset og bedre komfort viktigere enn hvor mye energi som spares, konstaterer Lien.

I fem godt besøkte seminarer rundt om i landet har hun i våres presentert prosjektet og resultatene.

Mesterhus og Mestergruppen eide prosjektet som var støttet av Forskningsrådet og Husbanken, Enova og en rekke byggevareleverandører var partnere,

Tilskuddet fra Enova på til sammen ca. 150.000 kroner med definerte krav, ble avgjørende for å oppnå en ønsket energisparing, opplyser Lien.

Takterrasse og kjellerleilighet

Ratio arkitekter ved Karin Hagen har vært tilknyttet prosjektet og har tegnet om boligene etter brukernes ønsker.

I boligen på Årvoll fikk hun inn en fullverdig leilighet i kjelleretasjen, nytt inngangsparti og en takterrasse som ikke var der før. På Hjellevad snudde hun om på rominndelingen slik at oppholdsrommene fikk den beste utsikten som soverommene før hadde hatt.

Byggmesteren omtalte arbeidene på Årvoll i Oslo i nr. 7 i 2016.

Arbeidene på Årvoll ble utført av Byggmestrene Olsen og Lindahl AS, på Hjellevad av Torsbygg AS. Begge er medlemmer i Mesterhus. ☒

OMFATTENDE ARBEIDER I KORTFORM

KJEDET ENEBOLIG PÅ ÅRVOLL

Rapporten beskriver grundig hva som ble gjort i eneboligen på Årvoll. Dette er noe av det viktigste: Det er et typisk hus for 1960-tallet med stue og kjøkken i første etasje, tre soverom og bad i andre etasje, og kombinert vaskerom og bad og bod i kjeller. Totalt bruksareal etter oppgraderingen er 175 m².

Isolert godt utvendig, skiftet tak og etterisolert dette, åpnet opp innvendig og utnyttet kjelleretasjen bedre. Mer funksjonell planløsning. Tilbygg med nytt inngangsparti med stor garderobe og bad med plass for rullestol.

Nye trelags vinduer og nye dører, ventilasjon med varmegjenvinning, varmepumpe og rentbrennende vedovn.

ENEBOLIG PÅ HJELLESTAD

Enebolig fra 1975 og er en vanlig hustype fra perioden. Hovedetasjen hadde inngang, garderobe og kjøkken, stue, bad og to soverom.

Sokkeletasjen hadde to soverom, et stort allrom, bad, vaskerom og bod. Totalt bruksareal etter oppgraderingen er 218 m².

Hele bygningskroppen etterisolert, planløsningen i hovedetasjen endret. Mindre, men viktige endringer i sokkeletasjen.

HJELLESTAD FØR OG ETTER: I eneboligen på Hjellevad har stue og oppholdsrom den beste utsikten som soverommene hadde før ombygging.

PRODUKTER

ELEKTRONISKE MANNSKAPSLISTER

TA KONTROLL OVER MANNSKAPSLISTENE

Fra 1. juli blir det lovpålagt med elektroniske mannskapslister og SmartDok forbereder en ny byggekortleser til det.

– Vår nye leser er enda mer robust og den trives veldig godt i vårt klima her i Norge. Den er vanntett, støvtett og tåler kulde og dårlig vær, sier Sondre Andersen i SmartDok i en pressemelding. Han lover at den er enkel å bruke.

Byggekortleseren registrerer ansattes HMS-kort kjøpt og enkelt. Kortet stikkes foran boksen og man er registrert inne eller ute av byggeområdet. Mannskapslistene kan enkelt hentes ut elektronisk via web.

Løsningen oppfyller myndighetenes krav til digitale mannskapslister.

To andre registreringsløsninger

Behovet for byggekortlesere gjør at flere leverandører står klare til å levere en løsning.

Holte og gründerbedriften Oversiktslister lanserer sine løsninger for elektronisk registrering av mannskapslister på byggeplassen: Byggekortleseren fra Holte inngår i bransjesystemet HoltePortalen. Dette datasystemet tar imot data fra apper som i dag brukes til kvalitetssikring ved bruk av sjekklister, HMS, registrering av avvik, timeregistrering med mer.

Gründerbedriften Oversiktslister har utviklet et enkelt verktøy for elektronisk føring av oppmøte på byggeplassen i en iPhone-app, som vil passe for de fleste som ikke vil

SmartDok.

Oversiktslister.

investere i omfattende løsninger med HMS-kortleser eller rondeller.

På app og nettside kan elektroniske oversiktslister føres på en enkel måte. Som en del av denne løsningen kan appen lese informasjon fra HMS-kortet med mobiltelefonens kamera og lagre denne automatisk i en elektronisk liste, opplyser leverandøren.

ROMERIKE SVAKSTRØM BLIR FIRESAFE TECH

STERKERE PÅ BRANNSIKRING

Brannsikringsselskapet Firesafe styrker seg som totalleverandør innen brannsikring idet Romerike Svakstrøm blir Firesafe Tech.

– Med etableringen av Firesafe Tech styrker vi vår posisjon som en totalleverandør innen brannsikring. Vi tilbyr installasjon, service og kontroll av brannalarm og nødlys til våre kunder, sier administrerende direktør i Firesafe, Morten Ameln i en pressemelding.

Daglig leder i Firesafe Tech, Ketil Ellefsen, ser svært lyst på å bli kjøpt opp. – Nå får vi muskler til å vokse videre, sier han i pressemeldingen.

Firesafe Techs Per Fredrik Pettersen. (Foto: Hans Fredrik Asbjørnsen)

FESTOOL SYSLITE STL 450

SE LYST PÅ DETALJENE

Nye Festool Syslite STL 450 er inspeksjonslyset som gjør det lett å sjekke overflater.

Lyslisten fra Festool er på 230 V, er nettdrevet og lanseres snart i Norge.

Lampen er den andre i Festools Syslite serie og gir et lys fra mange små LED-lamper på 1500 lumen / 5 000 grader Kelvin, som er en litt kjølig lystemperatur – perfekt for å oppfange små ujevnheter på vegger og andre områder.

MILWAUKEE

STERKE OG AVANSERTE SAGBLAD

Milwaukee har konstruert et nytt sagblad av karbid med lengre levetid enn vanlige blader i bimetall. Det gir dessuten dobbelt så raske snitt. Med unike, gripende tenner og ekstra dype mellomrom, oppnås bransjens raskeste dykksaging, reklamerer produsenten.

I likhet med den originale Bi-Metal AX byr de nye Sawzall AX-sagbladene med karbidtenner på patenterte innovasjoner, inkludert tannkonstruksjonen Nail Guard som hindrer at spiker ødelegger bladets tenner ved sammenstøt, samt en design som gir raske kutt.

Ved bruk i tre med herdet spiker og takpapp, kryssfiner og beslag, oppnådde bladet 30 ganger lengre levetid enn sagblader i bimetall.

PRODUKTER

HILTI TE 50-AVR

NESTE GENERASJON KOMBIHAMMERE

Hilti har lansert nye kombihammere som reduserer vibrasjonene og gir en svært god ytelse. De nye maskinene, TE 50-AVR og TE 60-ATC/AVR, er godt egnet til boring, meisling i betong og murverk, forteller Motek i en pressemelding.

– De er utstyrt med avtakbare strømfor-
syningsledninger for å minimere nedetid om
det skulle oppstå kabelskade. Det er en av
de hyppigste reparasjonene på slike maski-
ner, sier Sindre Dyb. Han er produksjef for
disse Hilti-produktene i Norge. Dyb legger til
at erstatningskabel kan leveres på én dag.

TE 50-AVR veier 6,1 kg og har et optimalt
boreområde på 16 til 32 mm. Ergonomisk
utforming gir økt luftstrøm, noe som gir
bedre levetid enn hos konkurrentene.

Aktiv vibrasjonsreduksjon (AVR) gjør også
at TE 50 AVR har lave vibrasjonsverdier slik at
den kan brukes i lengre tid før grenseverdien
er nådd.

TE-60-ATC/AVR er et kraftigere verktøy
med ekstra sikkerhetsfunksjoner. Den veier
7,8 kg og har et optimalt boreområde på 18
til 40 mm og kapasitet for middels til kraftig
meisling.

PELTOR

HØRSELVERN MED DAB+ RADIO

Snart blir det stille i mange eldre hørsel-
vern med radio, siden de ikke har DAB+.
Peltors nye erstatning har bøyle eller
hjelmfeste. Denne nyheten tilsvarer
Peltors Optime II når det gjelder støy-
demping. Modellen med bøyle har en
SNR på 31 dB, mens modellen for hjel-
montering har en SNR på 30 dB.

Stig Isaksen i 3M Norge forteller at
dette gjør at hørselvernet kan brukes i
støyende miljøer inntil cirka 110 dB.

Hele hørselvernet styres gjennom to
store knotter – en multifunksjonsknapp
som også styrer volum, og et hjul som
styrer kanalvalg.

Inntil 10 DAB+-stasjoner kan lagres
som favoritter, i tillegg til at eksterne lyd-
kilder, som MP3-spiller eller telefon, kan
kobles til med en vanlig 3,5-millimeters
minijack.

Likevel vil brukeren høre om telefon-
en ringe eller det kommer SMS-varsel.
AA-batterier kan gi omtrent 25 timers
drift, lover leverandøren.

Råsterk med SuperFix

SuperFix monterer med stor styrke. Bortimot
alle materialer. Inne og ute. Tåler en konstant
belastning opp til 5000 kg/m². www.casco.no

190 på landsmøte i Loen

Snaut 190 medlemmer, ledsagere og leverandører var med da Byggmesterforbundet arrangerte landsmøte i Loen 9. - 11. juni.

Sentralt i selve landsmøtet sto behandling av årsmelding og regnskap som blant annet viser en «historisk høy aktivitet» med kurs i Byggmesterskolen i 2016. Nesten 2.000 personer var med på 90 forskjellige kurs i fjor.

Det økonomiske resultatet for forbundet kan nok også karakteriseres som «historisk høyt», selv om styret ikke bruker så store ord i

Bjarne Flatraket og Petter Arnt Løvdahl (nr. to og tre fra venstre) sto i spissen for den lokale arrangementskomiteen for årets landsmøte.

beretningen. Overskuddet ble på nesten 2 millioner kroner, 1,5 millioner bedre enn i 2015.

Ny teknologi for byggmestrene
På landsmøteprogrammet var det foredrag og opplevelser

som nok kunne ta byggmestrene til nye høyder. PreTre med hovedkontor i Stryn, viste hvordan byggmestrene kan få nytte av ny produksjonsteknologi med 3D-modeller og tegninger, og markedssjef og motivator i Sogndal fotballklubb, Rasmus Moe, holdt foredrag om å «ta eierskap i egen suksess.»

Toppen av programmet, bokstavelig talt, var tur med den nye gondolbanen Loen skylift og lunsj på restauranten 1.000 meter over havet.

Dette bladet var i trykken da landsmøtet ble arrangert. Nytt fra møtet og arrangementet publiseres på nettsidene www.byggmesteren.as ☒

Feiret bedriftens 50 år i Spania

BRYNE: I år er det 50 år siden Byggmester Jens Gerlach Sørensen AS ble etablert, og jubileet ble feiret med utenlandstur for alle de 16 ansatte.

Det ble en flott tur til Alicante i Spania med trofaste leverandører og sponsorer med i følget, forteller daglig leder Rasmus Pollestad. Så å si alle de ansatte er rekruttert gjennom lærlingordningen, og de fleste har mange år i bedriften.

Pollestad framhever at de godt kvalifiserte ansatte har gjort at bedriften kan skilte med sin egen «JGS-kvalitet». Det innebærer at kunden skal få det han er best tjent med, i dag og i mange år framover. Denne kvaliteten er hovedgrunnen til at firmaet lever godt i sitt 50. år.

– Selv i et marked der det

legges så stor vekt på laveste pris, er det mulig å leve av kvalitet med fast ansatte fagfolk, sier Pollestad.

Han regner fast ansatte som en kampsak fordi så mange andre i markedet satser på å leie inn håndverkere i stedet for å ansette fagfolk.

Gjennom historien har firmaet bygd hus og større bygg som Pollestad mener viser firmaets kvalitet. I flere år bygde firmaet boliger, museer og publikumsbygg som var tegnet av den anerkjente arkitekten Per Line.

Også i dag kommer flere av oppdragene fra et godt utviklet samarbeid med arkitekter.

God stemning da hele følget av ansatte, ledsagere og sponsorer var i Alicante.

Kvassheim friluftsfyr og restaurering av et sjøhus fra 1830 på Engøyholmen i Stavanger er to av de mer spesielle oppdragene Pollestad vil trekke

fram fra det siste tiåret.

– Begge oppdragene var omfattende og faglig krevende, men resultatet er godt, sier han. ☒

At det trengs nye offentlige innkjøpsregler som blant annet sikrer ansattes lønns- og arbeidsforhold, er Operaen et eksempel på. Selv på dette praktbygget ble det benyttet underbetalt arbeidskraft. (Illustrasjonsfoto: P. B. Lotherington)

Kommunale anskaffelsesmodeller? – Ja takk!

Stortinget har fastslått at det offentlige har et særlig ansvar for å forebygge og hindre sosial dumping ved egne anskaffelser, og det var bakgrunnen for Riksrevisjonens undersøkelse om Stortingets mål ble fulgt opp. I rapporten, som ble fremlagt for ett år siden, måtte dessverre riksrevisor Per-Kristian Foss konstatere at Stortingets mål ikke følges opp i tilstrekkelig grad. Sett i lys av dette, og andre svakheter i offentlig oppfølging av arbeidslivs-, skatte og avgiftskriminalitet som også i fjor ble avdekket av riksrevisjonen, er det underlig at sentrale myndigheter ikke la mer vekt på rapportene da regelverket for offentlige anskaffelser ble utformet i løpet av fjoråret.

Det er derfor gledelig at kommunale myndigheter nå begynner å strekke seg lenger i forsøk på å ordne opp i dette. Videre er det prisverdig at det synes å være bred politisk enighet om de vilkår som nå vedtas rundt omkring. Man kan bare spekulere i hvorfor, men en grunn er nok at det er kortere vei til et kommune-/bystyre enn inn mot storting og regjering. Det er vanskeligere å opptre uanstendig og uansvarlig når avstanden er kortere mellom premissgivere og de som blir ofret på grådighetens og kynismens alter. Telemark var først ute med å ta grep, og de fleste har allerede i flere år kunnet høre om både «Telemarksmodellen» og «Skienmodellen». I midten mai vedtok Trondheim kommune skjerpede bestemmelser, og samme uke kom vedtaket om «Oslomodellen».

De som har presset på for å få kommunene til å skjerpe seg, er både bransje-/næringsforeninger og arbeidstakerorganisasjoner. De har en selvsagt felles interesse i få det offentlige til å bidra til et seriøst marked og et anstendig arbeidsliv. De protesterer ikke mot utenlandske aktører, men mot rammebetingelser som åpner for useriøsitet, kriminelle aktører og grov kriminalitet mot arbeidere på byggeplassene.

I en lederartikkel i Aftenposten, hvor Oslo kommunes vedtak gis full støtte, minner avisen om at det i hovedstaden er bygd barnehager med timelønn ned til 17 kroner. Videre at operaen i Bjørvika og konserthuset i Stavanger er reist blant annet ved hjelp av underbetalt arbeidskraft. Listen er dessverre mye lengre, men Aftenposten har rett når det vises til viktigheten av at flere store kommuner er seg sitt ansvar bevisst, og nå setter klare krav til bedriftene som skal jobbe for dem.

Offentlig sektors behov for tjenester utgjør hele 40 % av omsetningen i bygg- og anleggsnæringen. Det at de store kommunene nå går i bresjen for å stramme kravene, vil virke positivt for bransjen som helhet og lette markedsadgangen for seriøse virksomheter som driver i tråd med regelverket.

Telemarksmodellen, Skienmodellen, Trondheimsmodellen og Oslomodellen er noe forskjellig innrettet. Det er nå en viss verbal konkurranse mellom disse om hvem som har de beste reglene. Dette er en konkurranse jeg liker. Modellene vil bidra til mer bruk av fast ansatte, faglærte håndverkere, lærlinger og skikkelig behandling overfor innleide arbeidstakere, da det stilles krav om lønnsplikt mellom oppdrag.

Endringene vil åpenbart bedre rekrutteringen til bygg- og anleggsgfag. Den useriøsitet som har fått lov til å feste seg, er hovedårsaken til at interessen for å søke seg til bygg og anlegg har falt. Når kunden forlanger fagarbeidere, lærlinger og anstendige lønns- og arbeidsvilkår hos leverandørene, kan man med rak rygg framsnakke mulighetene i næringen overfor ungdommen.

BNL-sjef Jon Sandnes understreket under lanseringen av Oslomodellen at dette ikke blir enkelt, men at det likevel var all grunn til å gratulere med et regelverk som en verktøykasse for å sikre en konkurransedyktig, bærekraftig og seriøs næring. Det gjenstår utfordringer med offentlige anskaffelse, og det er også andre områder i næringen hvor det må ryddes opp, men dette er åpenbart ett viktig skritt som angir retning for hele kommunesektoren. ☒

FIAS HJØRNE

AV **FRANK IVAR ANDERSEN**
DAGLIG LEDER
BYGGMESTERFORBUNDET

Pust ut!

SUDOKU 0617

LETT:

8			7		1			6
	6				3	5		4
9	5			6				7
	3		1		5	8		
4		5	3			2		1
		2		8		7		
3	7	6						
			2	4				3
	4		5		7	6	1	

© Bulls

VANSKELIG:

			3		6			
		9	7					
7						2		
	3	2	9			5		
	9			6		1		3
		6			1			
9	7			4		5		
		3						
	4		1					6

© Bulls

Fyll ut de tomme feltene slik at både de loddrette og vannrette radene, samt hver av boksene med 3 x 3 felter, inneholder alle tallene fra 1 til 9.

LØSNING:

LETT:

8	1	9	2	5	6	7	3	4
3	2	6	9	7	2	8	1	5
2	5	7	8	1	6	9	2	3
5	3	2	7	8	9	2	6	1
1	9	2	6	2	5	8	7	3
6	7	8	5	2	1	2	3	9
2	8	1	2	9	7	3	5	6
7	2	5	3	6	8	1	9	2
9	6	3	1	5	2	7	4	8

VANSKELIG:

9	6	2	3	1	8	7	5	2
2	8	7	2	6	5	3	1	9
1	5	3	7	2	9	2	8	6
6	2	8	1	3	7	9	2	5
3	2	1	5	9	2	8	6	7
7	9	5	8	2	6	2	3	1
8	3	2	6	7	1	5	9	2
5	1	9	2	8	2	6	7	3
2	7	6	9	5	3	1	2	8

Godt å høre!

En byggmester var fin i farta på en bar en varm sommerdag da en mørkhåret ung kvinne satte seg på motsatt side av baren. Hun gikk i singlet og shorts, og hadde ikke vært så nøye med å barbere seg under armene. Det viste det seg godt hver gang hun løftet armen for å bestille en drink. Etter hvert som drinkene gikk ned, ble byggmesteren opptatt av dette, og til slutt snøvlet han til bartenderen: – Jeg vil gjerne spandere en drink på ballerinaen der borte! – Hvorfor tror du hun er ballerina? – Jo, ei jente som kan løfte beinet så høyt, må være en ballerina!

De to neste temaene i Byggmesteren:

BIM for dummies

Bygningsinformasjonsmodellering (BIM) blir mer vanlig på større bygg. Kan det også brukes i boligbygging, og hvordan er det å jobbe med BIM-tegninger på byggeplassen?

Elbil

Elektrisk drevne varebiler blir stadig vanligere å se i storbyene. Har de nå fått tilstrekkelig kraft og rekkevidde til å overta lokaltransporten?

Foto: Nissan

0717

MATERIELLFRIST: 8. AUGUST

0917

MATERIELLFRIST: 3. OKTOBER

KLIKK HER
FOR MER INFO

**FABRIKKMALT
KLEDNING**

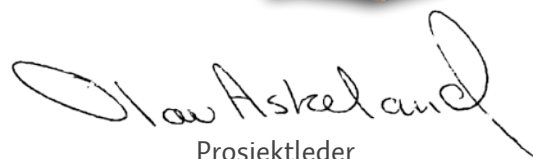

RIISGAARD - Skjæveland - FotoArtFoto

– Fabrikkmalt kledning er mitt førstevalg!

Effektive og gode byggeprosesser krever god planlegging og profesjonelle valg. Moelvans Fabrikkmalt kledning malt med Drygolin, er enkel å anbefale da den gir både meg og mine kunder mange fordeler:

- Raskere vei til nøkkelferdig bygg.
- Høyere inntjening.
- Bygget ser bedre ut ved overlevering.
- Fornøyde kunder.
- Kan monteres i all slags vær.

Prosjektleder
Askeland Eiendomsutvikling AS

MOELVEN®

KLIKK HER
FOR MER INFO

Du bygger

- Vi tar oss av resten

Du blir ikke best på byggevarer uten spesialister

SUBURBIA

**VERKTØY OG
FESTEMIDLER**
Eivind Aanonsen

**DØR, VINDU,
SIKRING & LÅS**
Jan-Erik Kringlebotn

PROSJEKTLEDER
Tom Erik Borgen

BYGGSYSTEMER
Christoffer Aas Clementz

**KJØKKEN,
GARDEROBE OG BAD**
Wibeke Torp

I Optimera og Montér finner du spesialister som bare jobber med å gjøre hverdagen enklere for deg som byggherre. Det gir deg mange fordeler. Du får tilgang til kjøkkenløsninger som er tilpasset dine behov. Du får Norges største utvalg av lagerførte dører og vinduer. Du kan bestille ferdigkappet reisverk til alle dine bygg, og du får din egen verktøy- og festemiddelspesialist.

- Dør og vindu
- Kjøkken, Garderobe og Bad
- Byggsystemer, som leverer konstruksjonspakker og takstoler
- Verktøy, festemidler og arbeidstøy

/OPTIMERA/
optimera.no

Montér